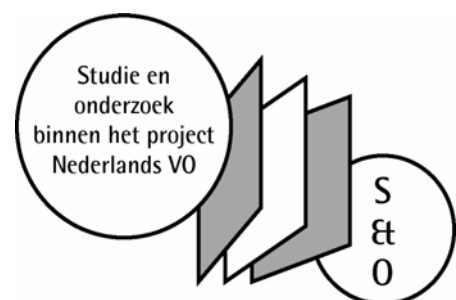

40 Nederlands in het vmbo

Een enquête onder docenten

Voortgezet onderwijs

*Studie en onderzoek
binnen het project
Nederlands VO*

40 Nederlands in het vmbo

Een enquête onder docenten

Voortgezet onderwijs

Studie en onderzoek Helge Bonset
binnen het project Dirkje Ebbers
Nederlands VO Saskia Malherbe

Enschede, maart 2006
VO/3034/D/06-047

Verantwoording

© 2006 Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

De reeks Studie en Onderzoek bevat verslagen van kortlopend onderzoek dat uitgevoerd is binnen het project Nederlands VO, en bedoeld om aanwijzingen op te leveren voor leerplanontwikkeling.

De reeks staat onder redactie van

Helge Bonset, lid van de projectgroep Nederlands

Auteurs: Helge Bonset, Dirkje Ebbers, Saskia Malherbe

Publicatiebegeleiding: Ellie Kristens

Besteladres

SLO, Stichting Leerplanontwikkeling

Ellie Kristens

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 646

E-mail: e.kristens@slo.nl

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Weergave van de enquêteresultaten	7
3.	Samenvatting en conclusies	107
3.1	Samenvatting	107
3.2	Conclusies	110
Bijlage 1	Brief aan vmbo-docenten Nederlands	113
Bijlage 2	Enquête onder vmbo-docenten Nederlands	115

1. Inleiding

Hoe gaat het met het vak Nederlands in het vmbo? Hoe ontwikkelt het zich, en hoe staan de docenten Nederlands tegenover die ontwikkelingen?

Dit zijn de vragen waarop de sectie Nederlands van de Vereniging van Leraren in Levende Talen een antwoord wil hebben. Dat antwoord wil de sectie gebruiken voor:

- het organiseren van conferenties en studiebijeenkomsten over Nederlands in het vmbo;
- het opbouwen van een netwerk van vmbo-docenten Nederlands;
- het verzorgen van didactische publicaties over Nederlands in het vmbo, waaronder een didactische handleiding.

De sectie is met name geïnteresseerd in de vraag in welke mate het vak Nederlands geïntegreerd wordt in andere vakken, en welke trend daarin waarneembaar is.

In termen van de sectie zelf:

"In het vmbo is een discussie gaande over de positie van het vak Nederlands in relatie tot andere vakken. Er doen zich op een aantal scholen ontwikkelingen voor waarbij het vak als autonoom vak van het rooster verdwijnt. Waar het nog wel op het rooster staat, doen zich binnen het vak ontwikkelingen voor waarbij uitgegaan wordt van betekenisvolle taaltaken, het taakgericht taalonderwijs. Daarnaast doen zich ontwikkelingen bij andere vakken voor die het gebruik van taal bij deze vakken centraal stellen, het zogenoemde taalgericht vakonderwijs. Deze ontwikkelingen roepen tal van vragen op. Hoe ver kun je gaan bij het combineren van het vak Nederlands met andere vakken? Waar liggen de grenzen? Wat zijn de onderdelen van het vak die het bestaan van het vak als afzonderlijk schoolvak nog rechtvaardigen? Hoe zit het met de bewaking van de kwaliteit van de taalcompetenties Nederlands, als het vak als zodanig niet meer bestaat? Wat kan en moet de rol van de docent Nederlands in de school zijn, als het vak niet meer afzonderlijk gegeven wordt? Wat zijn in deze situatie de eisen die aan docenten Nederlands in het vmbo gesteld moeten worden? Wat hebben zij aan competenties nodig?"

Om een eerste beeld te krijgen van de stand van zaken met betrekking tot het vak Nederlands in het vmbo, deed de sectie Nederlands van Levende Talen een veldaanvraag bij SLO. De aanvraag hield in dat aan het Team Nederlands van SLO werd verzocht een verkennend onderzoek uit te voeren naar de positie van het vak Nederlands in het vmbo, in relatie tot andere vakken.

In overleg kwamen we overeen dat dat verkennend onderzoek de vorm zou krijgen van een enquête onder docenten Nederlands in het vmbo, gevolgd door enkele interviews met docenten, en casestudies naar lespraktijken waarin Nederlands geheel of gedeeltelijk geïntegreerd is met andere vakken in het vmbo. We besloten een en ander toe te spitsen op de bovenbouw van het vmbo, om niet te zeer in het vaarwater van de ontwikkelingen in de "nieuwe onderbouw" terecht te komen.

De publicatie die voor u ligt bevat de resultaten van de enquête onder vmbo-docenten Nederlands. De casestudies zullen dit jaar (2006) worden uitgevoerd, en gerapporteerd

worden in een volgend deel in de reeks Studie en Onderzoek. Van dat deel zullen ook de (reeds afgenomen) interviews deel uitmaken.

Enquêteresultaten en resultaten van de interviews en casestudies zullen de bouwstenen vormen voor een didactische handleiding met als werktitel: *Nederlands in de bovenbouw van het vmbo. Een praktische didactiek.*

De enquête

De enquête onder docenten Nederlands is opgesteld door Dirkje Ebbers en Helge Bonset van het Team Nederlands van SLO, in overleg met het sectiebestuur Nederlands van Levende Talen. Erik van Schooten (SCO/Kohnstamminstituut van de UvA) voorzags ons van commentaar en adviezen.

In de enquête wordt achtereenvolgens gevraagd naar:

- persoonlijke gegevens;
- gegevens over de school en de plaats van het vak Nederlands daarbinnen;
- de lessen Nederlands van de respondent;
- de mening van de respondent over een aantal zaken en ontwikkelingen betreffende het vak Nederlands in het vmbo;
- de behoefte van de respondent aan vormen van ondersteuning bij zijn/haar lessen Nederlands;
- de bereidheid van de respondent mee te werken aan het vervolg van het onderzoek (interviews en casestudies).

De enquête is in optisch leesbare vorm gegoten door Edgar Tossijn (Elion/SCO-Kohnstamminstituut), en vervolgens verzonden naar 930 sectievoorzitters Nederlands van vmbo-scholen of -locaties. In de begeleidende brief werd de geadresseerden gevraagd de enquête door te geven aan een collega als ze zelf niet of nauwelijks les gaven in het vmbo.

40 enquêtes kwamen onbestelbaar terug. Van de resterende 890 aangeschrevenen reageerden er, na rappèl, 210 ofwel een kleine 24%. Dit is helaas niet voldoende om de enquêteresultaten te kunnen generaliseren naar de hele populatie. De resultaten moeten dus niet gezien worden als representatief, maar slechts als indicatief voor de stand van zaken met betrekking tot Nederlands in het vmbo.

De enquêtes zijn verwerkt door Saskia Malherbe (Instituut voor de Lerarenopleiding, UvA) in opdracht van het Team Nederlands.

Na deze inleiding volgt de weergave van de enquêteresultaten (auteur: Saskia Malherbe). In het laatste hoofdstuk worden de enquêteresultaten samengevat en worden conclusies getrokken. Als bijlage zijn de enquête en begeleidende brief toegevoegd zoals die aan de respondenten zijn verstuurd.

2. Weergave van de enquêteresultaten

0. Persoonlijke gegevens

Tabel 1

	Aantal	%	Valid %
Man	104	49,5	52,3
Vrouw	95	45,2	47,7
Subtotaal	199	94,8	100,0
Missing values	11	5,2	
Totaal	210	100,0	

Zoals blijkt uit de bovenstaande tabel (tabel 1) is het percentage mannen en vrouwen redelijk gelijkmatig verdeeld (52,3% en 47,7%).

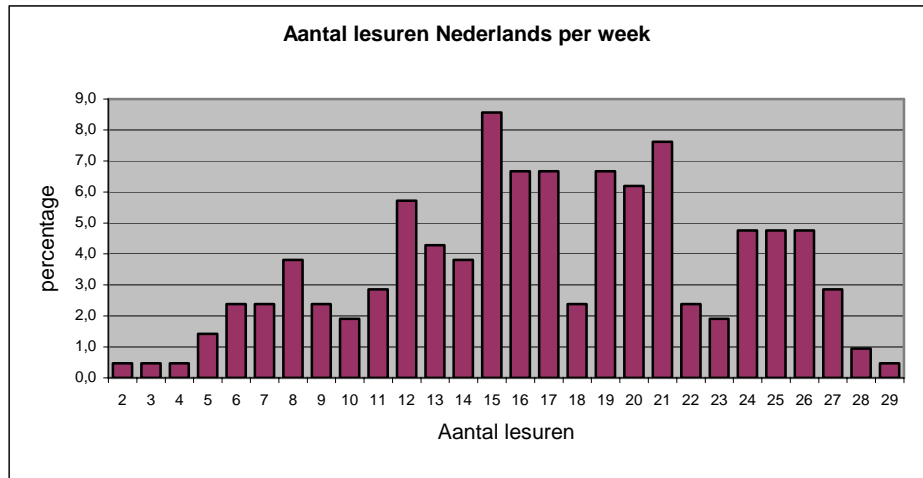
1. Hoeveel uren Nederlands geeft u per week?

Tabel 2

Aantal uren	Frequentie	%	Valid %	Uren totaal
2	1	0,5	0,5	2
3	1	0,5	0,5	3
4	1	0,5	0,5	4
5	3	1,4	1,4	15
6	5	2,4	2,4	30
7	5	2,4	2,4	35
8	8	3,8	3,8	64
9	5	2,4	2,4	45
10	4	1,9	1,9	40
11	6	2,9	2,9	66
12	12	5,7	5,7	144
13	9	4,3	4,3	117
14	8	3,8	3,8	112
15	18	8,6	8,6	270
16	14	6,7	6,7	224
17	14	6,7	6,7	238
18	5	2,4	2,4	90
19	14	6,7	6,7	266
20	13	6,2	6,2	260
21	16	7,6	7,6	336
22	5	2,4	2,4	110
23	4	1,9	1,9	92
24	10	4,8	4,8	240
25	10	4,8	4,8	250
26	10	4,8	4,8	260
27	6	2,9	2,9	162
28	2	1,0	1,0	56
29	1	0,5	0,5	29
Totaal	210	100,0	100,0	
Gemiddeld				17

Gemiddeld geven de ondervraagde docenten 17 uren Nederlands per week. In de grafiek op de volgende pagina (grafiek 1) zien we de verdeling van het aantal uren dat de docenten per week geven.

Grafiek 1

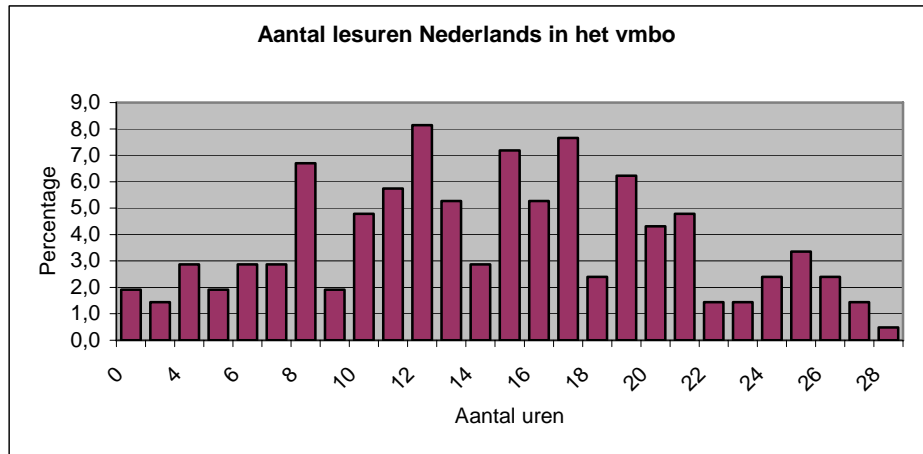
2. Hoeveel lesuren daarvan geeft u aan vmbo-leerlingen?

Tabel 3

Aantal lesuren	Frequentie	%	Valid %	Uren totaal
0	4	1,9	1,9	0
3	3	1,4	1,4	9
4	6	2,9	2,9	24
5	4	1,9	1,9	20
6	6	2,9	2,9	36
7	6	2,9	2,9	42
8	14	6,7	6,7	112
9	4	1,9	1,9	36
10	10	4,8	4,8	100
11	12	5,7	5,7	132
12	17	8,1	8,1	204
13	11	5,2	5,3	143
14	6	2,9	2,9	84
15	15	7,1	7,2	225
16	11	5,2	5,3	176
17	16	7,6	7,7	272
18	5	2,4	2,4	90
19	13	6,2	6,2	247
20	9	4,3	4,3	180
21	10	4,8	4,8	210
22	3	1,4	1,4	66
23	3	1,4	1,4	69
24	5	2,4	2,4	120
25	7	3,3	3,3	175
26	5	2,4	2,4	130
27	3	1,4	1,4	81
28	1	0,5	0,5	28
Subtotaal	209	99,5	100,0	
Missing values	1	0,5		
Totaal	210	100,0		
Lesuren gemiddeld				14

Gemiddeld geven de ondervraagde docenten wekelijks 14 lesuren Nederlands aan vmbo-leerlingen (zie tabel 3). In de grafiek hieronder (grafiek 2) zien we de verdeling van het aantal lesuren dat de docenten aan vmbo-leerlingen geven.

Grafiek 2

3. In welke leerwegen van het vmbo geeft u vooral les?

Tabel 4

Lwoo	Frequentie	%
Nee	174	82,9
Ja	36	17,1
	210	100

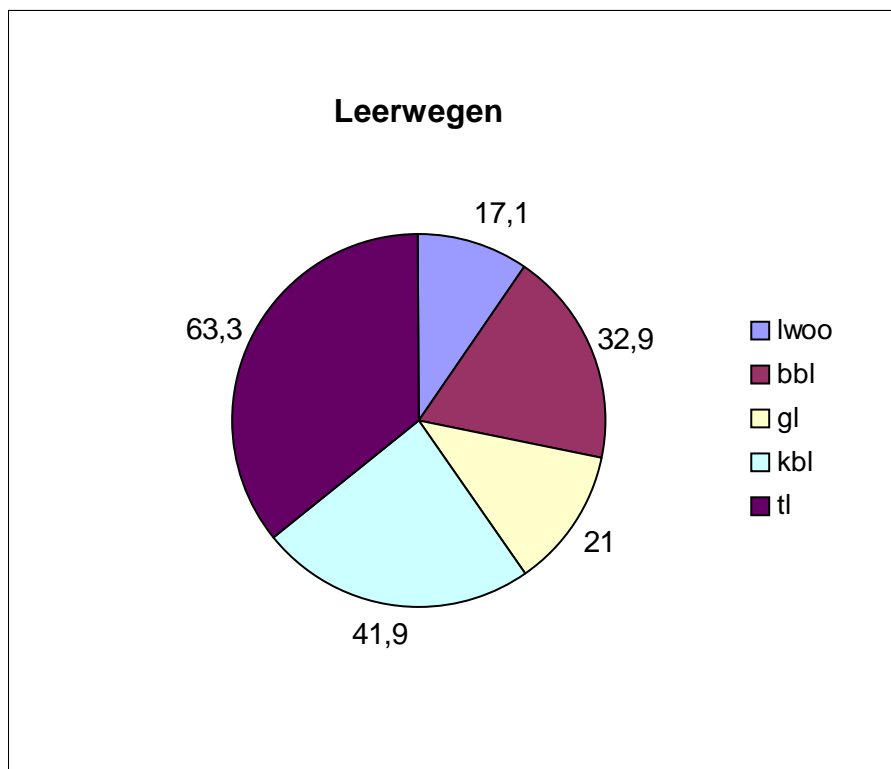
Bbl	Frequentie	%
Nee	141	67,1
Ja	69	32,9
	210	100

Kbl	Frequentie	%
Nee	122	58,1
Ja	88	41,9
	210	100

Gl	Frequentie	%
Nee	166	79
Ja	44	21
	210	100

Tl	Frequentie	%
Nee	77	36,7
Ja	133	63,3
	210	100

Grafiek 3

Tabel 5

Leerweg	% Ja
tl	63,3
kbl	41,9
bbl	32,9
gl	21
lwoo	17,1

Zoals blijkt uit de ranglijst (tabel 5) geeft het grootste deel van de ondervraagde docenten (63,3%) les in de theoretische leerweg. Daaronder volgt de kaderberoepsgerichte leerweg waarin 41,9% van de docenten lesgeeft. Een relatief klein deel van de docenten geeft les in het leerweg ondersteunend onderwijs (17,1%). De verdeling is ook terug te zien in het cirkeldiagram (grafiek 3). NB: Het was bij deze vraag mogelijk meerdere antwoorden in te vullen, waardoor het aantal ja-antwoorden bij elkaar opgeteld meer dan 100% is.

4. Hoeveel jaar geeft u les in het vak Nederlands?

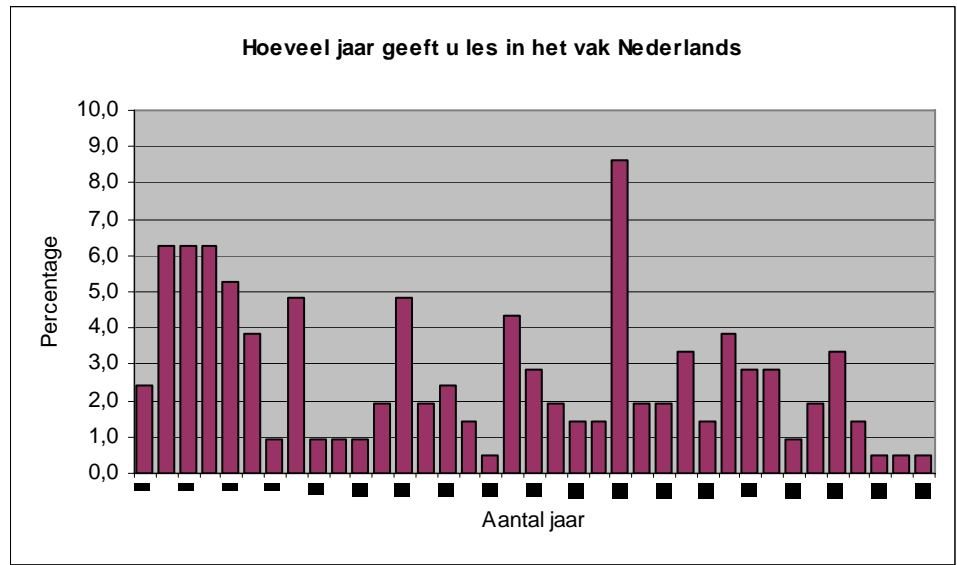
Tabel 6

Aantal jaar	Frequentie	%	Valid %	Jaren totaal
3	5	2,4	2,4	15
4	13	6,2	6,3	52
5	13	6,2	6,3	65
6	13	6,2	6,3	78
7	11	5,2	5,3	77
8	8	3,8	3,8	64
9	2	1,0	1,0	18
10	10	4,8	4,8	100
11	2	1,0	1,0	22
12	2	1,0	1,0	24
13	2	1,0	1,0	26
14	4	1,9	1,9	56
15	10	4,8	4,8	150
16	4	1,9	1,9	64
17	5	2,4	2,4	85
18	3	1,4	1,4	54
19	1	0,5	0,5	19
20	9	4,3	4,3	180
21	6	2,9	2,9	126
22	4	1,9	1,9	88
23	3	1,4	1,4	69
24	3	1,4	1,4	72
25	18	8,6	8,7	450
26	4	1,9	1,9	104
27	4	1,9	1,9	108
28	7	3,3	3,4	196
29	3	1,4	1,4	87
30	8	3,8	3,8	240
31	6	2,9	2,9	186
32	6	2,9	2,9	192
33	2	1,0	1,0	66
34	4	1,9	1,9	136
35	7	3,3	3,4	245
36	3	1,4	1,4	108
38	1	0,5	0,5	38
39	1	0,5	0,5	39
40	1	0,5	0,5	40
Subtotaal	208	99,4	100,0	
Missing values	2	1,0		
Totaal	210	100,4		
Jaar gemiddeld				18

Het gemiddelde aantal jaren dat de ondervraagde docenten lesgeven is 18 jaar, zoals ook blijkt uit tabel 6.

In grafiek 4 is de verdeling weergegeven. Opvallend is de grote groep docenten die 4-8 jaar lesgeeft. Het gemiddelde wordt omhoog geschroefd door de hoge percentages docenten die 20 en 25 jaar lesgeven en door een aantal hoge percentages in de categorie 27-35 jaar.

Grafiek 4

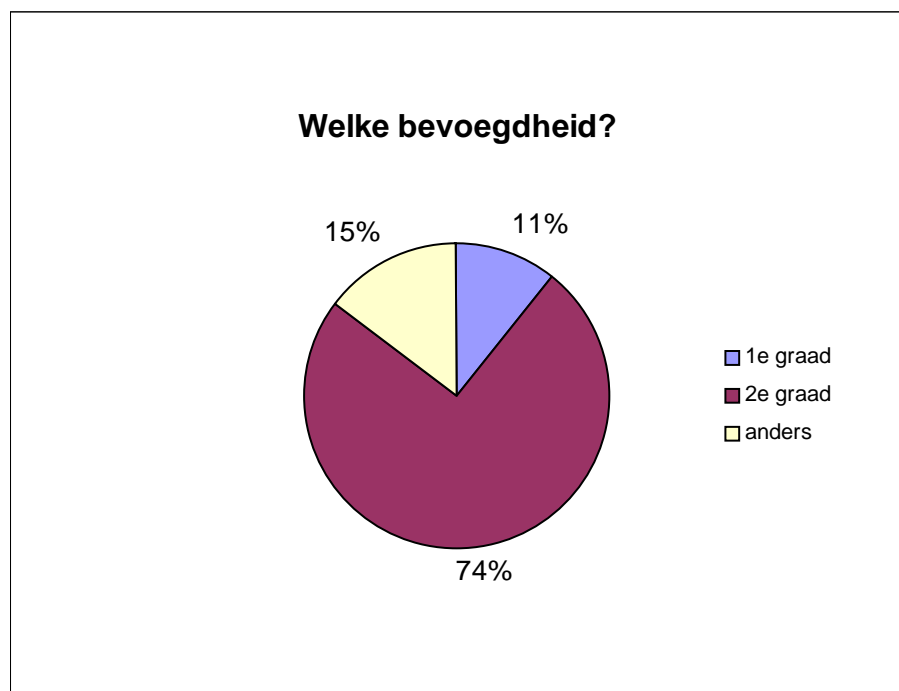

5. Welke bevoegdheid heeft u?

Tabel 7

	Frequentie	%	Valid %
1e graad	22	10,5	10,8
2e graad	151	71,9	74,4
Anders	30	14,3	14,8
Subtotaal	203	96,7	100,0
Missing values	7	3,3	
Totaal	210	100	

Grafiek 5

74% van de ondervraagde docenten heeft een 2^e graad bevoegdheid; 11 procent heeft een 1^e graad bevoegdheid (tabel 7 en grafiek 5).

15% van de docenten heeft hier "anders" ingevuld.

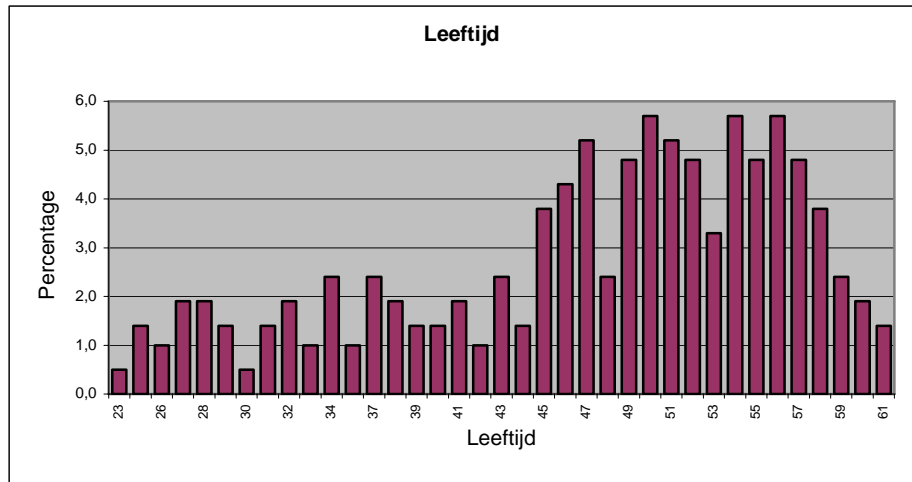
6. Hoe oud bent u?

Tabel 8

Leeftijd	Frequentie	%	Valid %
23	1	0,5	0,5
25	3	1,4	1,4
26	2	1,0	1,0
27	4	1,9	1,9
28	4	1,9	1,9
29	3	1,4	1,4
30	1	0,5	0,5
31	3	1,4	1,4
32	4	1,9	1,9
33	2	1,0	1,0
34	5	2,4	2,4
35	2	1,0	1,0
37	5	2,4	2,4
38	4	1,9	1,9
39	3	1,4	1,4
40	3	1,4	1,4
41	4	1,9	1,9
42	2	1,0	1,0
43	5	2,4	2,4
44	3	1,4	1,4
45	8	3,8	3,8
46	9	4,3	4,3
47	11	5,2	5,2
48	5	2,4	2,4
49	10	4,8	4,8
50	12	5,7	5,7
51	11	5,2	5,2
52	10	4,8	4,8
53	7	3,3	3,3
54	12	5,7	5,7
55	10	4,8	4,8
56	12	5,7	5,7
57	10	4,8	4,8
58	8	3,8	3,8
59	5	2,4	2,4
60	4	1,9	1,9
61	3	1,4	1,4
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde leeftijd	47		

De gemiddelde leeftijd van de docenten is 47 jaar en ligt dus vrij hoog (zie tabel 8). In grafiek 6 is de verdeling weergegeven. Daarin is ook te zien dat het grootste deel van de docenten ouder is dan 45 jaar.

Grafiek 6

7. Uit welke afdelingen bestaat uw school?

De antwoorden op deze vraag leverden geen verwerkbaar gegevens op.

8a. Hoeveel leerlingen zitten er op uw school?

Tabel 11

Aantal leerlingen	Frequentie	%	Valid %	Leerlingen totaal
70	1	0,5	0,5	70
120	1	0,5	0,5	120
150	1	0,5	0,5	150
160	1	0,5	0,5	160
168	1	0,5	0,5	168
180	1	0,5	0,5	180
190	2	1,0	1,0	380
200	2	1,0	1,0	400
210	1	0,5	0,5	210
222	1	0,5	0,5	222
230	1	0,5	0,5	230
250	2	1,0	1,0	500
260	3	1,4	1,4	780
270	2	1,0	1,0	540
300	5	2,4	2,4	1500
320	2	1,0	1,0	640
340	2	1,0	1,0	680
347	1	0,5	0,5	347
350	5	2,4	2,4	1750
360	2	1,0	1,0	720
370	1	0,5	0,5	370
375	1	0,5	0,5	375
380	1	0,5	0,5	380
394	1	0,5	0,5	394
400	10	4,8	4,8	4000
410	1	0,5	0,5	410
412	1	0,5	0,5	412
427	1	0,5	0,5	427
450	7	3,3	3,3	3150
467	1	0,5	0,5	467
480	2	1,0	1,0	960
500	4	1,9	1,9	2000
503	1	0,5	0,5	503
520	2	1,0	1,0	1040
523	1	0,5	0,5	523
530	1	0,5	0,5	530
550	1	0,5	0,5	550
575	2	1,0	1,0	1150
580	1	0,5	0,5	580
600	5	2,4	2,4	3000
616	1	0,5	0,5	616
628	1	0,5	0,5	628
660	1	0,5	0,5	660
680	2	1,0	1,0	1360
700	5	2,4	2,4	3500
750	4	1,9	1,9	3000
754	1	0,5	0,5	754

800	3	1,4	1,4	2400
850	3	1,4	1,4	2550
880	1	0,5	0,5	880
897	1	0,5	0,5	897
900	1	0,5	0,5	900
920	1	0,5	0,5	920
950	4	1,9	1,9	3800
960	1	0,5	0,5	960
980	3	1,4	1,4	2940
997	1	0,5	0,5	997
1000	6	2,9	2,9	6000
1009	1	0,5	0,5	1009
1040	1	0,5	0,5	1040
1050	1	0,5	0,5	1050
1100	11	5,2	5,3	12100
1125	1	0,5	0,5	1125
1155	1	0,5	0,5	1155
1200	8	3,8	3,8	9600
1222	1	0,5	0,5	1222
1250	2	1,0	1,0	2500
1275	1	0,5	0,5	1275
1300	8	3,8	3,8	10400
1350	2	1,0	1,0	2700
1400	3	1,4	1,4	4200
1450	1	0,5	0,5	1450
1500	5	2,4	2,4	7500
1550	3	1,4	1,4	4650
1560	1	0,5	0,5	1560
1600	3	1,4	1,4	4800
1680	1	0,5	0,5	1680
1700	3	1,4	1,4	5100
1720	1	0,5	0,5	1720
1750	1	0,5	0,5	1750
1800	3	1,4	1,4	5400
1892	1	0,5	0,5	1892
1900	1	0,5	0,5	1900
2000	7	3,3	3,3	14000
2100	1	0,5	0,5	2100
2200	5	2,4	2,4	11000
2250	1	0,5	0,5	2250
2300	2	1,0	1,0	4600
2400	1	0,5	0,5	2400
2600	1	0,5	0,5	2600
2830	1	0,5	0,5	2830
3000	3	1,4	1,4	9000
Subtotaal	209	99,5	100,0	
Missing values	1	0,5		
Totaal	210	100		
Gemiddeld aantal leerlingen				977

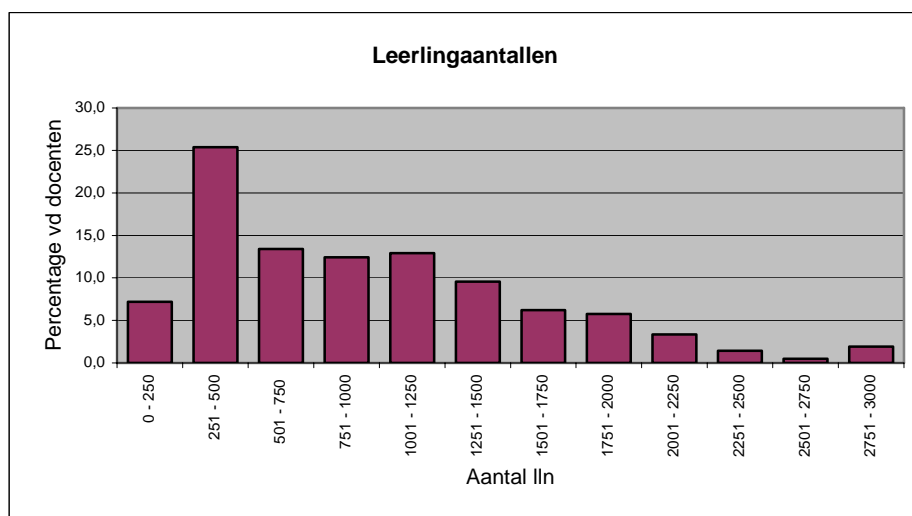
Zoals blijkt uit tabel 11 is het gemiddelde aantal leerlingen dat de docenten schatten dat er op hun school zit 977.

In tabel 12 zijn de leerlingenaantallen in categorieën ingedeeld. Daaruit blijkt dat de categorie 251-500 leerlingen het grootst is (25,4%). Dit is ook duidelijk terug te zien in grafiek 8 die de verdeling weergeeft.

Tabel 12

Aantal leerlingen	Frequentie	%
0 - 250	15	7,2
251 - 500	53	25,4
501 - 750	28	13,4
751 - 1000	26	12,4
1001 - 1250	27	12,9
1251 - 1500	20	9,6
1501 - 1750	13	6,2
1751 - 2000	12	5,7
2001 - 2250	7	3,3
2251 - 2500	3	1,4
2501 - 2750	1	0,5
2751 - 3000	4	1,9

Grafiek 8

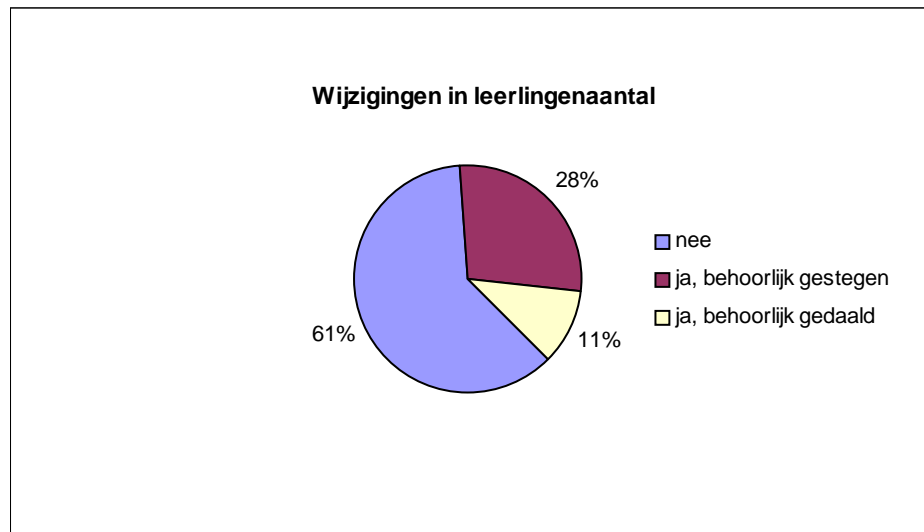
8b. Is het leerlingaantal de laatste twee jaar opvallend gewijzigd?

Tabel 13

	Frequentie	%	Valid %
Nee	127	60,5	61,7
Ja, behoorlijk gestegen	57	27,1	27,7
Ja, behoorlijk gedaald	22	10,5	10,7
Subtotaal	206	98,1	100
Missing values	4	1,9	
Totaal	210	100	

In de meeste gevallen (61,7%) hebben zich geen opvallende wijzigingen in leerlingenaantallen voorgedaan. Wanneer er wel sprake is van opvallende veranderingen dan betreft het vaker stijgingen (27,7%) in leerlingenaantal dan dalingen (10,7%) (zie tabel 13 en grafiek 9).

Grafiek 9

9a. Hoeveel leerlingen zitten er op het vmbo?

Tabel 14

Aantal leerlingen	Frequentie	%	Valid %	Totaal leerlingen
20	1	0,5	0,5	20
30	1	0,5	0,5	30
35	1	0,5	0,5	35
45	1	0,5	0,5	45
60	1	0,5	0,5	60
80	1	0,5	0,5	80
100	1	0,5	0,5	100
115	1	0,5	0,5	115
120	1	0,5	0,5	120
125	1	0,5	0,5	125
140	1	0,5	0,5	140
150	9	4,3	4,4	1350
175	2	1,0	1,0	350
180	3	1,4	1,5	540
190	1	0,5	0,5	190
200	8	3,8	3,9	1600
210	2	1,0	1,0	420
220	2	1,0	1,0	440
222	1	0,5	0,5	222
230	1	0,5	0,5	230
240	2	1,0	1,0	480
250	8	3,8	3,9	2000
260	1	0,5	0,5	260
265	2	1,0	1,0	530
270	3	1,4	1,5	810
290	1	0,5	0,5	290
300	9	4,3	4,4	2700
330	1	0,5	0,5	330
340	2	1,0	1,0	680
347	1	0,5	0,5	347
349	1	0,5	0,5	349
350	8	3,8	3,9	2800
360	2	1,0	1,0	720
365	1	0,5	0,5	365
375	1	0,5	0,5	375
394	1	0,5	0,5	394
400	18	8,6	8,9	7200
410	1	0,5	0,5	410
412	1	0,5	0,5	412
415	1	0,5	0,5	415
420	1	0,5	0,5	420
425	1	0,5	0,5	425
427	1	0,5	0,5	427
436	1	0,5	0,5	436
450	6	2,9	3,0	2700
460	1	0,5	0,5	460
467	1	0,5	0,5	467

480	3	1,4	1,5	1440
500	11	5,2	5,4	5500
503	1	0,5	0,5	503
523	1	0,5	0,5	523
550	3	1,4	1,5	1650
575	2	1,0	1,0	1150
580	1	0,5	0,5	580
600	14	6,7	6,9	8400
616	1	0,5	0,5	616
628	1	0,5	0,5	628
650	3	1,4	1,5	1950
660	1	0,5	0,5	660
680	2	1,0	1,0	1360
700	2	1,0	1,0	1400
750	5	2,4	2,5	3750
800	4	1,9	2,0	3200
850	2	1,0	1,0	1700
880	1	0,5	0,5	880
897	1	0,5	0,5	897
900	2	1,0	1,0	1800
909	1	0,5	0,5	909
1000	4	1,9	2,0	4000
1100	3	1,4	1,5	3300
1110	1	0,5	0,5	1110
1200	6	2,9	3,0	7200
1275	1	0,5	0,5	1275
1400	2	1,0	1,0	2800
1500	2	1,0	1,0	3000
1560	1	0,5	0,5	1560
1600	1	0,5	0,5	1600
1700	1	0,5	0,5	1700
1800	1	0,5	0,5	1800
2200	1	0,5	0,5	2200
Subtotaal	203	96,7	100,0	
Missing values	7	3,3		
Totaal	210	100,0		
Gemiddeld aantal leerlingen				515

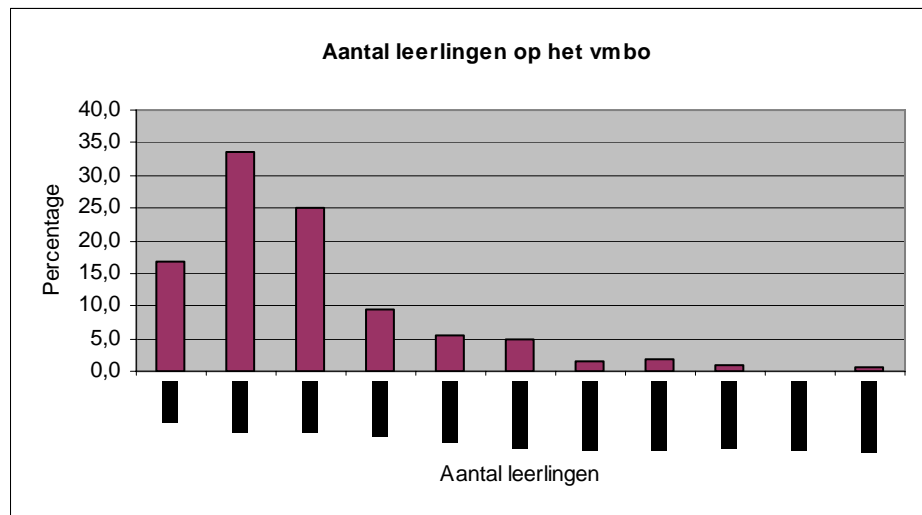
Van het totale aantal leerlingen (gemiddeld 977; zie vraag 8a) zitten er gemiddeld 515 op het vmbo (het gaat hier om het gewogen gemiddelde van de aantallen leerlingen die door de docenten geschat zijn). Dit blijkt uit tabel 14.

In tabel 15 zijn de aantallen vmbo-leerlingen in categorieën ingedeeld. Daaruit blijkt dat de categorie 201 – 400 leerlingen het grootst is (33,5%). Dit is ook duidelijk terug te zien in grafiek 10 die de verdeling weergeeft.

Tabel 15

Aantal leerlingen	Frequentie	%
0 - 200	34	16,7
201-400	68	33,5
401-600	51	25,1
601 - 800	19	9,4
801 - 1000	11	5,4
1001 - 1201	10	4,9
1201 - 1400	3	1,5
1401 - 1600	4	2,0
1601 - 1800	2	1,0
1801 - 2000	0	0,0
2001 - 2200	1	0,5

Grafiek 10

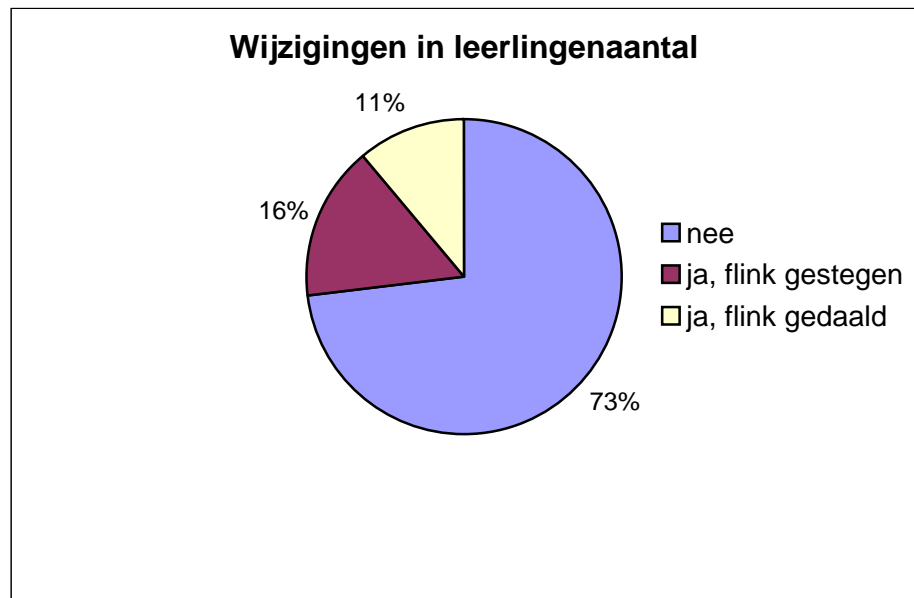
9b. Is dat aandeel de laatste twee jaar opvallend gewijzigd?

Tabel 16

	Frequentie	%	Valid %
Nee	143	68,1	73,0
Ja, flink gestegen	31	14,8	15,8
Ja, flink gedaald	22	10,5	11,2
Subtotaal	196	93,4	100,0
Missing values	14	6,7	
Totaal	210	100,0	

In de meeste gevallen (73%) hebben zich geen opvallende wijzigingen in leerlingenaantallen voorgedaan. Wanneer er wel sprake is van opvallende veranderingen dan betreft het vaker stijgingen (15,8%) in leerlingenaantal dan dalingen (11,2%) (tabel 16 en grafiek 11).

Grafiek 11

10. Hoeveel lesuren Nederlands per week staan er in de lessentabel voor de bovenbouw (jaar 3 en 4) van het vmbo op uw school?

Tabel 17

1 lesuur	Frequentie	%
Nee	210	100,0
Ja	0	0,0
	210	100,0

2 lesuren	Frequentie	%
Nee	202	96,2
Ja	8	3,8
	210	100,0

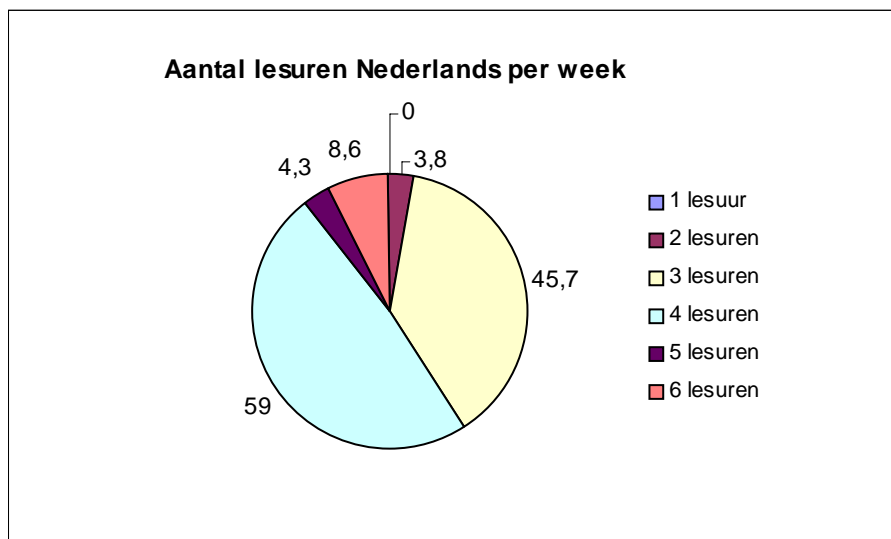
3 lesuren	Frequentie	%
Nee	114	54,3
Ja	96	45,7
	210	100,0

4 lesuren	Frequentie	%
Nee	86	41,0
Ja	124	59,0
	210	100,0

5 lesuren	Frequentie	%
Nee	201	95,7
Ja	9	4,3
	210	100,0

6 lesuren	Frequentie	%
Nee	192	91,4
Ja	18	8,6
	210	100,0

Grafiek 12

Tabel 18

Aantal lesuren	% Ja
4 lesuren	59,0
3 lesuren	45,7
6 lesuren	8,6
5 lesuren	4,3
2 lesuren	3,8
1 lesuur	0

In tabel 18 zijn de percentages ja-antwoorden weergegeven. Hieruit blijkt dat er in de lessentabel voor de bovenbouw (jaar 3 en 4) van het vmbo meestal (in 59,0% van de gevallen) 4 lesuren op het rooster staan. 1 lesuur op het rooster komt niet voor. De verdeling is ook in grafiek 12 weergegeven

NB: Doordat een aantal docenten bij deze vraag meerdere antwoorden heeft gegeven (namelijk een aantal lesuren voor jaar 3 en een aantal lesuren voor jaar 4) is het totale percentage ja-antwoorden bij elkaar opgeteld groter dan 100%.

11a. Hoeveel leden telt de sectie Nederlands?

11b. Hoeveel sectieleden werken met vmbo-leerlingen?

De antwoorden op deze vragen leverden geen verwerkbare gegevens op.

12a. Hoe wordt Nederlands op uw school gegeven?

Tabel 21

	Frequentie	%	Valid %
. Als apart vak met aparte uren op het lesrooster	167	79,5	85,6
. Geïntegreerd met zaakvakken of leergebieden (geen aparte uren op het lesrooster)	0	0,0	0,0
. Geïntegreerd in beroepsgerichte vakken (geen aparte uren op het lesrooster)	0	0,0	0,0
. Deels apart, deels geïntegreerd	28	13,3	14,4
Subtotaal	195	92,9	100,0
Missing values	15	7,1	
Totaal	210	100,0	

Momenteel wordt Nederlands op 85,6% van de scholen als apart vak met aparte uren op het lesrooster gegeven. Op 14,4% van de scholen wordt het vak Nederlands deels apart, deels geïntegreerd gegeven. Op geen van de scholen wordt Nederlands volledig geïntegreerd in zaakvakken, leergebieden of beroepsgerichte vakken gegeven, dus zodanig dat er geen aparte uren meer voor het vak op het rooster staan (tabel 21). Zie ook de toelichtingen op de volgende pagina.

Toelichtingen 12a

apart vak	als apart vak met aparte uren op het lesrooster
deels geïntegreerd	deels apart deels geïntegreerd
zaakvakken of leergebieden	geïntegreerd met zaakvakken of leergebieden
beroepsgerichte vakken	geïntegreerd in beroepsgerichte vakken

nb	Nederlands en beroepsgerichte vakken
nl	Nederlands en leergebieden
nict	Nederlands en ict
nmvt	Nederlands en mvt (of: taalplein)
pt	projecten en thema's
iv/o	integratie in voorbereiding en/ of wijze van integratie onbekend
gi	geen integratie

Projecten en thema's (16x)

pt	we proberen het wel in te passen bij projecten, maar dit is nog wel experimenteel	apart vak
pt	er wordt een start gemaakt met projectonderwijs	apart vak
pt	Nederlands is geïntegreerd bij sommige projecten	deels geïntegreerd
pt	soms bij projecten vakoverstijgend	apart vak
pt	3 x twee projectweken in het lesjaar; in de projectweken wordt het vak geïntegreerd	apart vak/ zaakvakken of leergebieden
pt	grotendeels als apart vak, verder geïntegreerd in projecten (alle vakken) en sinds kort in leerjaar 2 in thema's (enkele vakken)	deels geïntegreerd
pt	een blok (is 90 min.) standaard les, 1 blok projectonderwijs	deels geïntegreerd
pt	1 x per jaar projectmatig	apart vak
pt	wij zijn op weg naar projectgericht onderwijs met Nederlands als ondersteunend vak	apart vak
pt	nog geen integratie op onze school ingevoerd, alleen in projectvorm.	apart vak
pt	steeds vaker projecten in de onderbouw	apart vak/ deels geïntegreerd
pt	we doen af en toe een project waarbij Nederlands met andere vakken wordt geïntegreerd	apart vak
pt	2 uur apart, 1 uur in projecten techniek	deels geïntegreerd
pt	in leerjaar 1 basis en in leerjaar 2 basis 1 lesuur per week projectonderwijs	deels geïntegreerd
pt	als vrije school geven we onderdelen van het vak in ons periodeonderwijs (=blokken thematisch)	apart vak

pt/nl	onderbouw; in projectweken (klas 1 en 2) geïntegreerd in leergebieden	apart vak

Nederlands en beroepsgerichte vakken (13x)

iv/o	op dit moment is lwoo, bbl en kbl bezig met geïntegreerd leren, maar daar is mij weinig van bekend. In de tl vooralsnog als apart vak	deels geïntegreerd
iv/o	alleen in sdv (klas 3 en 4) geïntegreerd	deels geïntegreerd
nb	huiskamerproject van start gegaan in de afdeling handel, verkoop, mode, commercie	deels geïntegreerd
nb	we zijn wel druk bezig in de bovenbouw om Nederlands in de beroepsgerichte vakken te integreren	deels geïntegreerd
nb	geïntegreerd binnen htv (handel toerisme en voeding)	apart vak/ zaakvakken of leergebieden
nb	geïntegreerd d.m.v. "natuurlijk leren"	deels geïntegreerd
nb	we zijn bezig met het integreren van Nederlands in het beroepsprogramma	apart vak
nb	alleen in klas 3 vmbo basis + kader is een uur geïntegreerd bij het beroepsgerichte vak. Wel wordt er veel aandacht besteed aan onderdelen die echt van belang zijn bij het beroepsvak	deels geïntegreerd
nb	4 tl apart, 1/2/3 het nieuwe leren	deels geïntegreerd
nb	integratie met beroepsgerichte vakken in basis en kader m.i.v. 2006	deels geïntegreerd
nb/nl	onderbouw leergebieden; bovenbouw integratie met beroepsgerichte vakken	apart vak/ zaakvakken of leergebieden/ beroepsgerichte vakken
nb	over het algemeen in de bovenbouw met twee uur theorie en 1 uur leerwerkhuis	apart vak
nb	twee b klassen, 1 uur pso i.p.v. Nederlands	apart vak/ deels geïntegreerd

Nederlands en ict (4x)

nict	dit jaar is een ict experiment gestart waarbij leerlingen een lesdag in het ict-lokaal zijn en o.a. de docent Nederlands als ondersteuning aanwezig is	apart vak/ zaakvakken of leergebieden
nict	toepassing van Nederlands binnen ict	deels geïntegreerd
nict	maar wel met heel veel ict-vaardigheden	apart vak
nict	als ict; 1 uur geïntegreerd, 3 uur apart	apart vak

Nederlands en leergebieden (3x)

nl	bovenbouw alles nog apart, onderbouw; dit jaar voor het eerst geïntegreerd in leergebieden met daarnaast 2 uur apart	deels geïntegreerd
nl	apart en binnen bepaald leergebieden (domeinen)	deels geïntegreerd
nl	bij praktijkonderwijs en basisberoeps geïntegreerd met andere vakken in leergebieden	deels geïntegreerd

Nederlands en mvt (of: taalplein) (3x)

nmvt	we zijn bezig met een talenplein, dit gaat in 2006 in	apart vak
nmvt	er zijn vanaf dit jaar enkele clusters in het rooster ingevoerd met talen samen, zaken als ontleding en brieven schrijven worden zo aangeboden	apart vak
nmvt	in de onderbouw geclusterd met Engels in een project	deels geïntegreerd

Integratie in voorbereiding of (nog) onbekend (10x)

iv/o	we zijn dit schooljaar net begonnen met de discussie over de vernieuwde onderbouw	apart vak
iv/o	we proberen wel naar inhoudelijke integratie te werken	apart vak
iv/o	steeds meer geïntegreerd	deels geïntegreerd
iv/o	in bovenbouw steeds meer geïntegreerd	deels geïntegreerd
iv/o	1 uur geïntegreerd, 1 uur afzonderlijk en 2 uur apart	deels geïntegreerd
iv/o	het eerste geldt voor leerjaar 2, 3 en 4 en het tweede geldt voor leerjaar 1	apart vak/ zaakvakken of leergebieden
iv/o	momenteel zijn we bezig met studiedagen en opdrachten om Nederlands te integreren	apart vak
iv/o	in jaar 4 apart; in jaar 3 deels geïntegreerd	apart vak/ deels geïntegreerd
iv/o	we zijn bezig met het schrijven van een onderwijsvernieuwend programma	apart vak/ zaakvakken of leergebieden
iv/o	naast apart wordt Nederlands als onderdeel van geïntegreerd leren aangeboden	deels geïntegreerd

Geen integratie (3x)

gi	aparte uren op het rooster, wel veel overleg met andere vakken	deels geïntegreerd
gi	2 uren taal/ tekst; 2 blokken van 30 uren literatuur	apart vak
gi	in de bovenbouw als apart vak; in de onderbouw zijn wij begonnen met de invoering van het natuurlijk leren!	deels geïntegreerd

Overig (1x)

	wij hebben alleen klas 1 en 2 op onze locatie	apart vak

12b. Hoe werd Nederlands twee jaar geleden gegeven?

Tabel 22

	Frequentie	%	Valid %
. Als apart vak met aparte uren op het lesrooster	204	97,1	99,0
. Geïntegreerd met zaakvakken of leergebieden (geen aparte uren op het lesrooster)	0	0,0	0,0
. Geïntegreerd in beroepsgerichte vakken (geen aparte uren op het lesrooster)	0	0,0	0,0
. Deels apart, deels geïntegreerd	2	1,0	1,0
Subtotaal	206	98,1	100,0
Missing values	4	1,9	
Totaal	210	100,0	

Twee jaar geleden werd Nederlands nog op 99% van de scholen als apart vak met aparte uren op het lesrooster gegeven en op slechts 1% van de scholen deels apart, deels geïntegreerd (tabel 22).

Hieruit kan geconcludeerd worden dat men het vak Nederlands de laatste 2 jaar meer is gaan integreren; namelijk met een stijging van 13,4%. Deze toename van de mate van integratie over de afgelopen twee jaar is ook duidelijk zichtbaar in de grafieken 15 en 16.

Hoewel er dus een toename van integratie van het vak waarneembaar is, is vooralsnog op geen van de scholen sprake van een zodanig ver gaande integratie dat het vak Nederlands als apart vak van het rooster is verdwenen en alleen nog geïntegreerd met andere vakken wordt gegeven.

Zie ook de toelichtingen op de volgende pagina.

Toelichtingen 12b

Nederlands en beroepsgerichte vakken/leergebieden (2x)

nb	onderbouwlessen volgens natuurlijk leren	deels geïntegreerd
nb	sdv startte 2 jaar geleden	deels geïntegreerd

Projecten en thema's (3x)

pt	als vrije school geven we onderdelen van het vak in ons periodeonderwijs (=blokken thematisch)	apart vak
pt	sinds schooljaar '04-'05 is er sprake van pilot-projectweken waarbij vakken geïntegreerd gegeven worden	apart vak/ zaakvakken of leergebieden
pt	nog geen integratie op onze school ingevoerd, alleen in projectvorm	apart vak

Nederlands en mvt (of: taalplein) (1x)

nmvt	Nederlands en mvt	apart vak

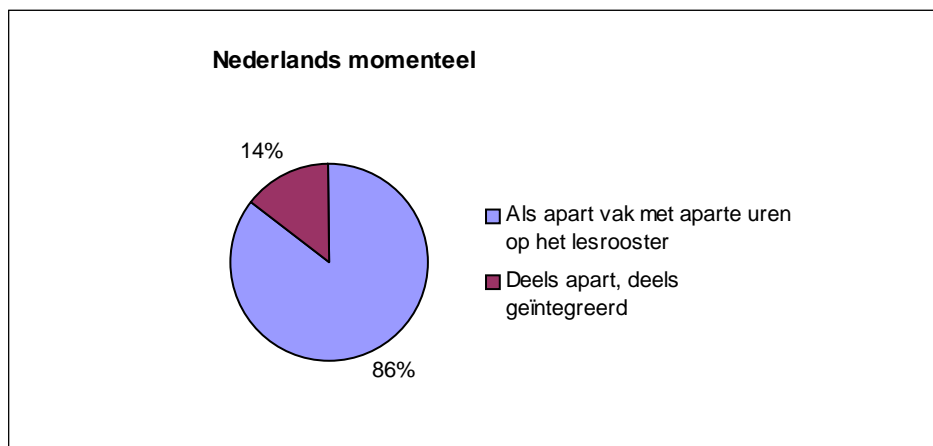
Integratie in voorbereiding en/ of wijze van integratie onbekend (1x)

iv/o	heel voorzichtig wordt er een begin gemaakt met het integreren	apart vak

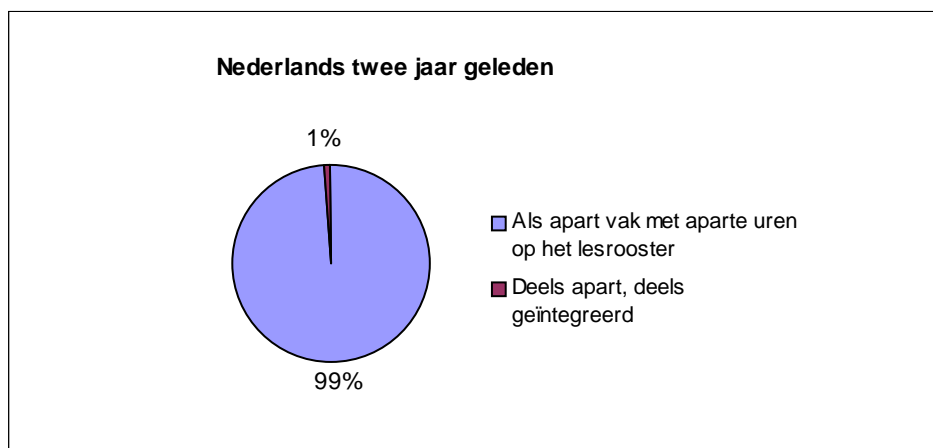
Geen integratie (4x)

gi	vooral boek en schrift	apart vak
gi	toen nog zonder integratie	apart vak
gi	school (dependance) bestaat pas 2 jaar	apart vak
gi	aparte uren op het rooster, wel veel overleg met andere vakken	apart vak

Grafiek 15

Grafiek 16

13a. Is het beleid van uw school gericht op verdergaande integratie van het vak Nederlands met andere vakken/ leergebieden?

Tabel 23

	Frequentie	%	Valid %
Ja	136	64,76	66,3
Nee	69	32,86	33,7
Subtotaal	205	97,62	100
Missing values	5	2,4	
Totaal	210	100	

13b. Was het beleid van uw school 2 jaar geleden gericht op verdergaande integratie van het vak Nederlands met andere vakken/ leergebieden?

Tabel 24

	Frequentie	%	Valid %
Ja	46	21,9	22,2
Nee	161	76,7	77,8
Subtotaal	207	98,60	100,0
Missing values	3	1,4	
Totaal	210	100,0	

Momenteel is op 66,3% van de scholen het beleid gericht op verder gaande integratie van het vak Nederlands met andere vakken/leergebieden (tabel 23). Twee jaar geleden was dit het geval op 22,2% van de scholen (tabel 24). Het beleid op de scholen is dus duidelijk steeds meer gericht op verder gaande integratie van het vak Nederlands (toename 44,1%).

Zie ook de toelichtingen.

Toelichtingen 13a

nb	Nederlands en beroepsgerichte vakken
nl	Nederlands en leergebieden
nmvt	Nederlands en mvt (of: taalplein)
pt	projecten en thema's
pl	lesplein, kennisplein etc.
olc	Open leercentrum
iv/o	integratie in voorbereiding en/ of wijze van integratie onbekend
gi	Geen integratie

Projecten en thema's (15x)

ja	Pt	tijdens onze projectdagen vindt er integratie van vakken plaats wij willen ons projectonderwijs verder ontwikkelen/ uitbreiden
ja	Pt	samenwerking in de vorm van thema's
ja	Pt	nieuwe onderbouw, meer projectgericht werken, integratie met andere vakken d.m.v. projecten
nee	Pt	mogelijk door toename aantal projecten toename integratie
nee	Pt	er is nog geen uitspraak over gedaan. Wel in projectvorm
nee	Pt	wel ondersteuning bij projecten of deelname hieraan
ja	Pt	meerdere projecten per jaar
ja	Pt	voorzichtige toenadering in projecten
ja	Pt	wij zijn op weg naar projectgericht onderwijs met Nederlands als ondersteunend vak
ja	Pt	samenwerkend leren, projectonderwijs
ja	Pt	8 studiemiddagen en een studieprojectweek, overleg met het andere Roelof van Echter College vmbo
ja	Pt	in de vorm van projectonderwijs
ja	Pt	we gaan naar integratie van vakken en projecten, tevens worden de lokalen aangepast
ja	Pt	opgaan in projecten techniek
ja	Pt	projectweken starten dit jaar in brugklas. Vaardigheden en competenties krijgen aandacht m.b.v. vakoverstijgende projecten
ja	Pt	voorzichtige integratie bijv. via projecten (klas 1)/ lob (klas 3 en 4)
nee	Pt	we willen toewerken naar scenario 2 (projecten en thema's)

Nederlands en beroepsgerichte vakken (8x)

ja	Nb	er zijn voorzichtige pogingen het vak Nederlands te integreren in de praktische vakken. Andere vakken zullen op den duur volgen
ja	Nb	bij de praktijkvakken proberen wij onze lesstof aan te passen
ja	Nb	we proberen per sector Nederlands steeds meer in te bedden in de sectorspecifieke lessen
ja	Nb	Werkplekkenstructuur
nee	Nb	dit jaar gestart met pilot lwt 3, Nederlands natuurlijk leren
ja	Nb	kb Nederlands meer samen met handel/ administratie
ja	nb	we zijn bezig met het integreren van Nederlands in het beroepsprogramma
ja	nb	integratie met beroepsgerichte vakken in basis en kader m.i.v. 2006

Nederlands en leergebieden (4x)

ja	nl	er is een klein begin gemaakt met het integreren van het vak Nederlands in leergebieden. Dit jaar begonnen, alleen in de onderbouw van de tl
ja	nl	vakoverstijgend onderwijs
ja	nl	over drie jaar werken alle klassen geïntegreerd in leergebieden, maar nog wel met één of twee basislessuren apart
ja	nl	we gaan naar scenario 3

Nederlands en mvt (of: taalplein) (3x)

ja	nmvt	manier van lezen ook bij andere vakken en grammatica samen met vreemde talen
ja	nmvt	veranderingen mvt; binnenkort opening talenplein (2006)
ja	nmvt	met andere mvt

Lesplein, kennisplein etc. (3x)

ja	pl	in havo/vwo-brugklassen wordt gewerkt met een lesplein
ja	pl	er wordt gekeken naar integratie met wiskunde en Engels (kennisplein)
ja	pl	met ingang van augustus 2006 wil men met klas 3 en 4 met leerpleinen gaan werken. Klas 1 en 2 worden waarschijnlijk geïntegreerd

Open leercentrum (1x)

ja	olc	vmbo-bovenbouw verdiept zich in open leercentrum

Overig (3x)

ja		schooljaar 2004-2005 was voorbereidend met bijvoorbeeld Fontyscursussen en onderling lesbezoek
ja		we gaan richting dalton
ja		Blokboeken

Integratie in voorbereiding en/ of wijze van integratie onbekend (28x)

ja	iv/o	in voorbereiding
ja	iv/o	vmbo-onderbouw kijkt of er zich overlappingen met andere vakken voordoen
ja	iv/o	indien het experiment mislukt, weer terug naar de oude situatie
ja	iv/o	in de toekomst
ja	iv/o	cursus 2005 2006 gaan we ons serieus oriënteren
ja	iv/o	zijn ze nu aan het onderzoeken
ja	iv/o	meer afstemming dan integratie m.n. in de vakrichtingen van de bovenbouw (techniek)
ja	iv/o	in jaar 1 en 2
ja	iv/o	uiteeraard geldt dit voor meerdere vakken
ja	iv/o	in ontwikkeling
ja/nee	iv/o	voor een deel geïntegreerd maar de plannen zijn nog vaag
ja	iv/o	heel voorzichtig wordt er een begin gemaakt met het integreren
ja	iv/o	er wordt steeds over gesproken, maar het resultaat lijkt me ver weg
ja	iv/o	we willen met blokuren gaan werken; het organisatie-model van de basisschool doorzetten
ja	iv/o	bepaalde werkstukken/ verslagen worden zowel bij Nederlands als bij een ander vak gemaakt
ja	iv/o	herontwerp onderbouw: gestart met de ontwikkelingen in 2005

ja	iv/o	m.i.v. 2006 start schooljaar
ja/nee	iv/o	men is nog in de voorbereidingsfase
	iv/o	we zijn dit schooljaar net begonnen met de discussie over de vernieuwde onderbouw
ja	iv/o	we stoeien met de inrichting van ons vmbo
ja	iv/o	maar we staan nog in de kinderschoenen
ja	iv/o	in een beginstadium
nee	iv/o	niet verregaand, wel enigszins
ja	iv/o	samenhang tussen vakken wordt steeds belangrijker
ja	iv/o	onderwijs aan doven/ communicatief beperkten
ja	iv/o	alleen bij vmbo-basis en kader
ja	iv/o	in de nieuwe onderbouw wel
nee	iv/o	uiteeraard is er wel sprake van enige integratie, maar uitbreiding ervan vergt te veel tijd

Geen integratie (6x)

nee	gi	het instructiedeel en een aspect als fictie niet; wel het toepassen/ presenteren. Nederlands heeft relaties met alle vakken. Integratie is geen doel op zich
ja	gi	Nederlands als apart vak, maar ook ondersteunend
nee	gi	wel wordt Nederlands meer een ondersteunend vak
nee	gi	het streven ligt wel bij een deel van de vakgroep
ja	gi	taalbeleid gericht op taliger aanbieden van alle vakken.
nee	gi	er is nog geen duidelijk beleid maar men is het huidige wel aan het aanpassen

Toelichtingen 13b

Nederlands en beroepsgerichte vakken (6x)

ja	nb	bij één sector (economie)
ja	nb	twee jaar geleden begonnen met de invoering van het nieuwe onderwijssysteem
ja	nb	integratie met beroepsgerichte vakken en ckv (m.n. wat betreft werkstukken)
ja	nb	invoering werkplekkenstructuur
ja	nb	alleen bij de afdeling sdv
	nb/nl	Nederlands en beroepsgerichte vakken en/ of leergebieden

Projecten en thema's (4x)

ja	pt	twee jaar geleden begonnen met de invoering van o.a. projecten n.a.v. de eerste fase
nee	pt	nu de nieuwe onderbouw van start gaat is de school bezig te veranderen, meer werken in projecten en samenhang binnen vakken
ja	pt	de bedoeling is meer projectmatig te gaan werken
ja	pt	start van projecten (studie link)

Integratie in voorbereiding en/ of wijze van integratie onbekend (8x)

ja	iv/o	de voorbereiding was al in gang gezet; de docenten zijn vooruitstrevend
ja	iv/o	informatie hierover aan het inwinnen
ja	iv/o	er wordt steeds over gesproken, resultaat lijkt me ver weg
ja	iv/o	maar niet fanatiek
ja	iv/o	toen zijn we met de voorbereiding in de onderbouw begonnen
ja	iv/o	we werken nu gedeeltelijk in teams (vmbo, havo, vwo)
ja	iv/o	alleen bij vmbo (ook gl)
ja	iv/o	taalbeleid gericht op taliger aanbieden van alle vakken

Geen integratie (5x)

	gi	geen integratie
nee	gi	we hadden andere prioriteiten
ja	gi	alleen bleef het toen nog bij praten
ja	gi	school (dependance) bestaat pas 2 jaar
nee	gi	sectorwerkstuk was stageverslag

14. Welke methode Nederlands gebruikt u in de bovenbouw van het vmbo?

Tabel 25

Nieuw Nederlands		
	Frequentie	%
Nee	155	73,8
Ja	55	26,2
	210	100

Nieuw Nederlands Stereditie		
	Frequentie	%
Nee	166	79
Ja	44	21
	210	100

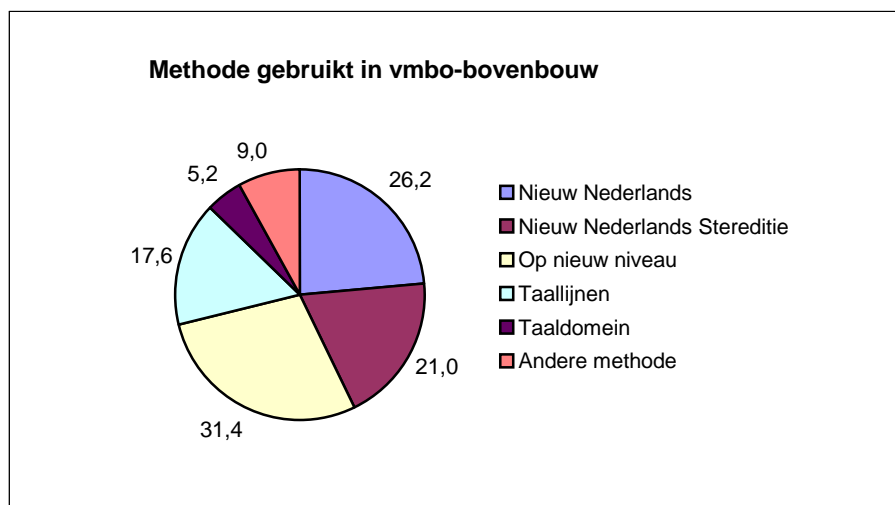
Op nieuw niveau		
	Frequentie	%
Nee	144	68,6
Ja	66	31,4
	210	100

Taallijnen		
	Frequentie	%
Nee	173	82,4
Ja	37	17,6
	210	100

Taaldomein		
	Frequentie	%
Nee	199	94,8
Ja	11	5,2
	210	100

Andere methode		
	Frequentie	%
Nee	191	91
Ja	19	9
	210	100

Grafiek 17

Tabel 26

Methode	% Ja
Op nieuw niveau	31,4
Nieuw Nederlands	26,2
Nieuw Nederlands Stereditie	21,0
Taallijnen	17,6
Andere methode	9,0
Taaldomein	5,2

In tabel 26 is een ranglijst weergegeven van de in het vmbo gehanteerde methodes Nederlands. Hieruit blijkt dat *Op nieuw niveau* de meest gebruikte methode is. 9% van de docenten vulde "een andere methode" in; in de toelichtingen is een ranglijst weergegeven van de hierbij genoemde methodes.

NB: Het was bij deze vraag mogelijk meerdere antwoorden te geven. Dit maakt het totale percentage ja-antwoorden (bij de verschillende methodes) groter dan 100%.

Toelichtingen

Een andere methode, namelijk:

Op niveau plus	10
Op niveau	1
Fundamenteel	6
Schoolslag	1
Functioneel Nederlands	1
Struikelblokken 4e klas	1
Taalpunt.nl	1
eigen materiaal	3
eigen methode + woordwerk	1
eigen ontwikkeld boek voor de 4e klas	1
Functioneel schrijfp opdrachten 4e klas	1
examenbundel, eigen methode	1
+ eigen modules	1

15. Gebruikt u daarnaast ook zelf ontwikkeld materiaal? Zo ja voor welke vakonderdelen?

Tabel 27

Fictie		
	Frequentie	%
Nee	67	31,9
Ja	143	68,1
	210	100

Spreek- en gespreksvaardigheid		
	Frequentie	%
Nee	138	65,7
Ja	72	34,3
	210	100

Luister- en kijkvaardigheid		
	Frequentie	%
Nee	142	67,6
Ja	68	32,4
	210	100

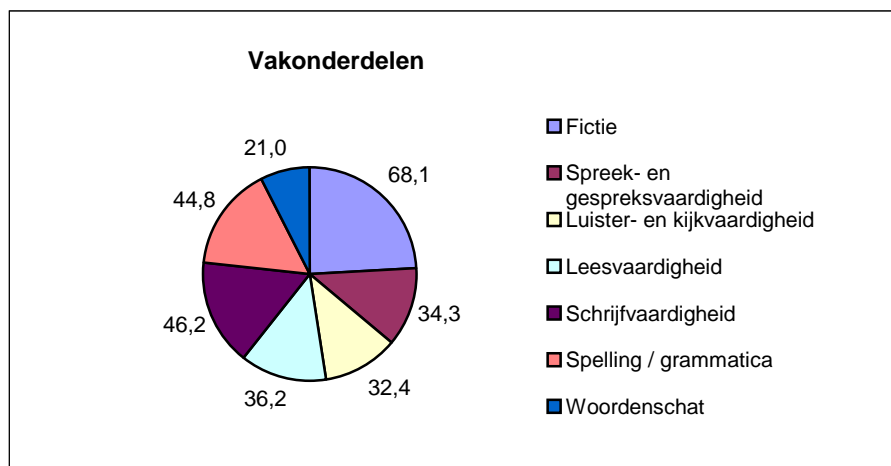
Leesvaardigheid		
	Frequentie	%
Nee	134	63,8
Ja	76	36,2
	210	100

Schrijfvaardigheid		
	Frequentie	%
Nee	113	53,8
Ja	97	46,2
	210	100

Spelling / grammatica		
	Frequentie	%
Nee	116	55,2
Ja	94	44,8
	210	100

Woordenschat		
	Frequentie	%
Nee	166	79
Ja	44	21
	210	100

Grafiek 18

Tabel 28

Vakonderdeel	% Ja
Fictie	68,1
Schrijfvaardigheid	46,2
Spelling / grammatica	44,8
Leesvaardigheid	36,2
Spreek- en gespreksvaardigheid	34,3
Luister- en kijkvaardigheid	32,4
Woordenschat	21,0

Een deel van de docenten gebruikt voor de verschillende vakonderdelen ook zelf ontwikkeld materiaal. Uit de ranglijst (tabel 28) blijkt dat voor het onderdeel fictie het meest gebruik wordt gemaakt van zelf ontwikkeld materiaal (68,1%); voor het onderdeel woordenschat het minst (21,0%).

16a. Hoeveel procent van uw tijd besteedt u gemiddeld aan de verschillende vakonderdelen?

Jaar 3

Tabel 29

Fictie			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
5	6	2,9	3,4
9	1	0,5	0,6
10	62	29,5	34,8
11	1	0,5	0,6
12	1	0,5	0,6
14	3	1,4	1,7
15	38	18,1	21,3
16	1	0,5	0,6
20	43	20,5	24,2
25	10	4,8	5,6
30	9	4,3	5,1
40	2	1,0	1,1
60	1	0,5	0,6
Subtotaal	178	84,8	100
Missing values	32	15,2	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			15,9

Spreek- en gespreksvaardigheid			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	2	1,0	1,1
5	28	13,3	15,6
6	1	0,5	0,6
10	88	41,9	49,2
14	2	1,0	1,1
15	30	14,3	16,8
16	2	1,0	1,1
20	17	8,1	9,5
22	2	1,0	1,1
25	5	2,4	2,8
40	1	0,5	0,6
70	1	0,5	0,6
Subtotaal	179	85,2	100,0
Missing values	31	14,8	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			12,0

Luister- en kijkvaardigheid			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	5	2,4	2,9
5	49	23,3	28,0
6	1	0,5	0,6
8	1	0,5	0,6
9	1	0,5	0,6
10	91	43,3	52,0
11	2	1,0	1,1
14	3	1,4	1,7
15	11	5,2	6,3
16	1	0,5	0,6
20	6	2,9	3,4
30	3	1,4	1,7
50	1	0,5	0,6
Subtotaal	175	83,3	100,0
Missing values	35	16,7	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			9,6

Leesvaardigheid			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
5	2	1,0	1,1
10	19	9,0	10,6
13	1	0,5	0,6
14	2	1,0	1,1
15	24	11,4	13,4
16	1	0,5	0,6
20	71	33,8	39,7
22	2	1,0	1,1
25	25	11,9	14,0
30	23	11,0	12,8
35	2	1,0	1,1
40	4	1,9	2,2
50	2	1,0	1,1
75	1	0,5	0,6
Subtotaal	179	85,2	100,0
Missing values	31	14,8	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			21,2

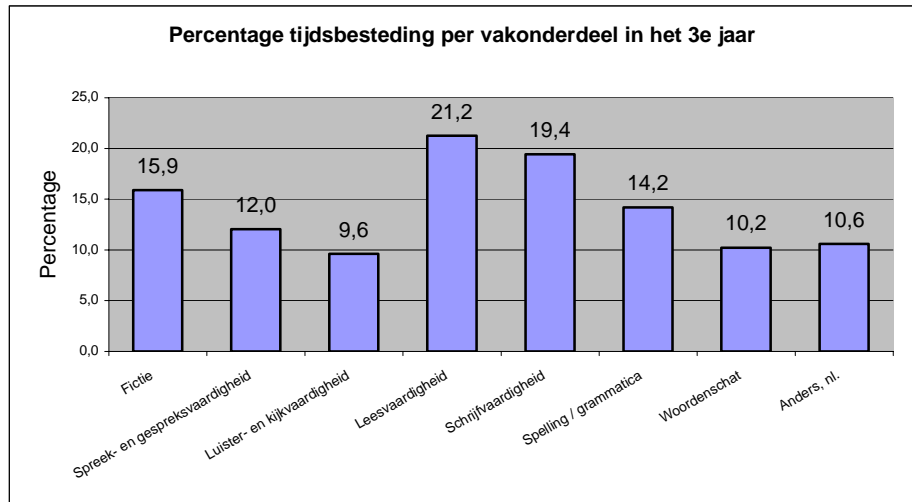
Schrijfvaardigheid			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
5	3	1,4	1,7
6	1	0,5	0,6
10	21	10,0	11,9
14	2	1,0	1,1
15	40	19,0	22,6
16	1	0,5	0,6
20	64	30,5	36,2
21	1	0,5	0,6
22	2	1,0	1,1
25	18	8,6	10,2
30	20	9,5	11,3
35	1	0,5	0,6
40	2	1,0	1,1
50	1	0,5	0,6
Subtotaal	177	84,3	100,0
Missing values	33	15,7	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			19,4

Spelling en grammatica			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	1	0,5	0,6
5	20	9,5	11,2
10	65	31,0	36,5
11	1	0,5	0,6
12	1	0,5	0,6
14	2	1,0	1,1
15	31	14,8	17,4
16	2	1,0	1,1
20	42	20,0	23,6
22	2	1,0	1,1
25	1	0,5	0,6
30	7	3,3	3,9
35	2	1,0	1,1
40	1	0,5	0,6
Subtotaal	178	84,8	100,0
Missing values	32	15,2	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			14,2

Woordenschat			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	4	1,9	2,4
3	1	0,5	0,6
5	42	20,0	25,6
6	1	0,5	0,6
10	77	36,7	47,0
11	2	1,0	1,2
12	1	0,5	0,6
14	3	1,4	1,8
15	15	7,1	9,1
20	16	7,6	9,8
25	1	0,5	0,6
40	1	0,5	0,6
Subtotaal	164	78,1	100,0
Missing values	46	21,9	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			10,2

Anders			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	5	2,4	13,9
5	9	4,3	25,0
7	1	0,5	2,8
10	13	6,2	36,1
14	1	0,5	2,8
15	2	1,0	5,6
16	1	0,5	2,8
20	3	1,4	8,3
80	1	0,5	2,8
Subtotaal	36	17,1	100,0
Missing values	174	82,9	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			10,6

Grafiek 19

Tabel 30

Vakonderdeel jaar 3	Gemiddeld %
Leesvaardigheid	21,2
Schrijfvaardigheid	19,4
Fictie	15,9
Spelling / grammatica	14,2
Spreek- en gespreksvaardigheid	12,0
Anders, nl.	10,6
Woordenschat	10,2
Luister- en kijkvaardigheid	9,6

Uit de bovenstaande ranglijst (tabel 30) blijkt dat docenten in het 3^e jaar gemiddeld de meeste tijd besteden aan het vakonderdeel leesvaardigheid (21,2%), daaronder volgt schrijfvaardigheid (19,4%). De minste tijd wordt besteed aan het vakonderdeel luister- en kijkvaardigheid.

Bij 'anders, nl.' kon ook een toelichting gegeven worden; zie hiervoor de toelichtingen. NB: Wanneer de gemiddelde percentages bij elkaar opgeteld worden komen we op een percentage dat hoger is dan 100%. Mogelijk zijn de percentages niet altijd correct ingevuld. Verder is per vakonderdeel een gemiddeld percentage bepaald over het aantal ingevulde ja-antwoorden (dit aantal verschilt per vakonderdeel: zie missing values).

16b. Hoeveel procent van uw tijd besteedt u gemiddeld aan de verschillende vakonderdelen?

Jaar 4

Tabel 31

Fictie			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	2	1,0	1,1
5	9	4,3	5,0
7	1	0,5	0,6
10	57	27,1	31,8
11	1	0,5	0,6
14	2	1,0	1,1
15	35	16,7	19,6
16	1	0,5	0,6
20	48	22,9	26,8
25	10	4,8	5,6
30	10	4,8	5,6
40	2	1,0	1,1
60	1	0,5	0,6
Subtotaal	179	85,2	100,0
Missing values	31	14,8	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			15,9

Spreek- en gespreksvaardigheid			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	2	1,0	1,1
2	1	0,5	0,6
5	18	8,6	10,0
8	1	0,5	0,6
10	85	40,5	47,2
11	1	0,5	0,6
14	2	1,0	1,1
15	30	14,3	16,7
16	1	0,5	0,6
17	1	0,5	0,6
20	29	13,8	16,1
22	1	0,5	0,6
25	4	1,9	2,2
30	2	1,0	1,1
50	1	0,5	0,6
70	1	0,5	0,6
Subtotaal	180	85,7	100,0
Missing values	30	14,3	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			13,1

Luister- en kijkvaardigheid			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	6	2,9	3,4
2	1	0,5	0,6
5	28	13,3	15,6
8	2	1,0	1,1
9	1	0,5	0,6
10	90	42,9	50,3
11	2	1,0	1,1
14	2	1,0	1,1
15	23	11,0	12,8
16	1	0,5	0,6
20	18	8,6	10,1
25	1	0,5	0,6
30	3	1,4	1,7
60	1	0,5	0,6
Subtotaal	179	85,2	100,0
Missing values	31	14,8	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			11,2

Leesvaardigheid			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
5	1	0,5	0,5
10	14	6,7	7,7
14	2	1,0	1,1
15	17	8,1	9,3
16	1	0,5	0,5
20	72	34,3	39,6
21	1	0,5	0,5
22	2	1,0	1,1
25	28	13,3	15,4
30	35	16,7	19,2
35	1	0,5	0,5
40	5	2,4	2,7
50	2	1,0	1,1
75	1	0,5	0,5
Subtotaal	182	86,7	100,0
Missing values	28	13,3	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			22,6

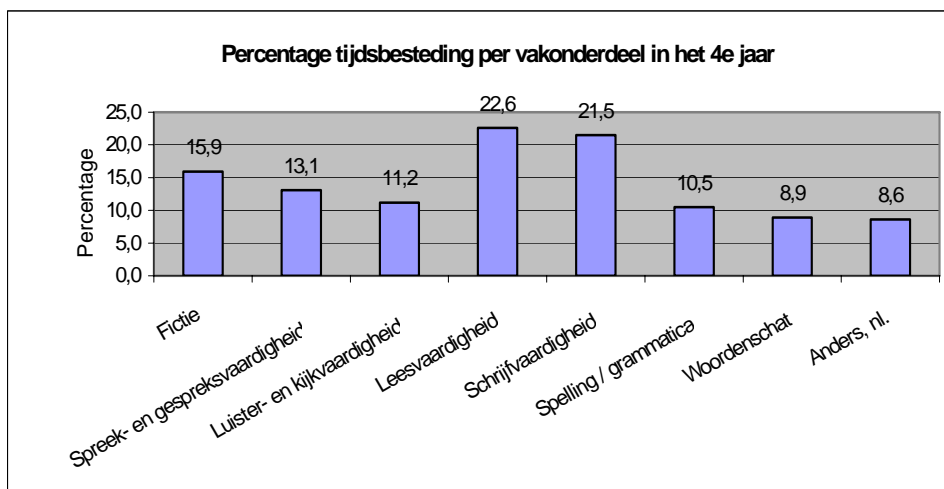
Schrijfvaardigheid			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
5	1	0,5	0,6
10	16	7,6	8,8
14	2	1,0	1,1
15	29	13,8	16,0
16	1	0,5	0,6
18	1	0,5	0,6
20	69	32,9	38,1
21	1	0,5	0,6
22	1	0,5	0,6
25	27	12,9	14,9
30	22	10,5	12,2
35	3	1,4	1,7
40	5	2,4	2,8
50	2	1,0	1,1
60	1	0,5	0,6
Subtotaal	181	86,2	100,0
Missing values	29	13,8	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			21,5

Spelling en grammatica			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	14	6,7	7,9
5	40	19,0	22,6
8	1	0,5	0,6
9	1	0,5	0,6
10	69	32,9	39,0
14	2	1,0	1,1
15	20	9,5	11,3
16	1	0,5	0,6
20	25	11,9	14,1
22	1	0,5	0,6
25	1	0,5	0,6
30	2	1,0	1,1
Subtotaal	177	84,3	100,0
Missing values	33	15,7	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			10,5

Woordenschat			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	15	7,1	9,6
3	1	0,5	0,6
5	49	23,3	31,2
6	1	0,5	0,6
10	59	28,1	37,6
11	3	1,4	1,9
14	2	1,0	1,3
15	14	6,7	8,9
20	11	5,2	7,0
25	1	0,5	0,6
40	1	0,5	0,6
Subtotaal	157	74,8	100,0
Missing values	53	25,2	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			8,9

Anders			
% Tijd	Frequentie	%	Valid %
0	8	3,8	27,6
5	7	3,3	24,1
7	1	0,5	3,4
10	4	1,9	13,8
13	1	0,5	3,4
14	1	0,5	3,4
15	2	1,0	6,9
20	4	1,9	13,8
30	1	0,5	3,4
Subtotaal	29	13,8	100,0
Missing values	181	86,2	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			8,6

Grafiek 20

Tabel 32

Vakonderdeel jaar 4	Gemiddeld %
Leesvaardigheid	22,6
Schrijfvaardigheid	21,5
Fictie	15,9
Spreek- en gespreksvaardigheid	13,1
Luister- en kijkvaardigheid	11,2
Spelling / grammatica	10,5
Woordenschat	8,9
Anders nl.	8,6

Tabel 33 (is gelijk aan tabel 30 bij vraag 16a)

Vakonderdeel jaar 3	Gemiddeld %
Leesvaardigheid	21,2
Schrijfvaardigheid	19,4
Fictie	15,9
Spelling / grammatica	14,2
Spreek- en gespreksvaardigheid	12,0
Anders, nl.	10,6
Woordenschat	10,2
Luister- en kijkvaardigheid	9,6

Zoals blijkt uit de ranglijst (tabel 32) wordt door docenten in het 4^e jaar, evenals in het 3^e jaar (zie tabel 33), de meeste tijd besteed aan de vakonderdelen leesvaardigheid (22,6%), schrijfvaardigheid (21,5%) en fictie (15,9%). Bij 'anders, nl.' kon ook een toelichting gegeven worden; zie hiervoor de toelichtingen.

Wat opvalt is dat spelling en grammatica in het 3e jaar met 14,2% van de tijdsbesteding duidelijk een belangrijkere rol spelen dan in het 4e jaar waar aan dit onderdeel 10,2% van de tijd wordt besteed en het daardoor naar de op één na laatste plaats in de ranglijst verschuift.

NB: Wanneer de gemiddelde percentages bij elkaar opgeteld worden komen we op een percentage dat hoger is dan 100%. Het kan zijn dat docenten percentages niet juist hebben ingevuld. Verder is per vakonderdeel een gemiddeld percentage bepaald over het aantal ingevulde ja-antwoorden (dit aantal verschilt per vakonderdeel: zie missing values).

Toelichtingen 16a

Hoeveel procent van uw tijd besteedt u gemiddeld aan de verschillende vakonderdelen? (jaar 3)

Anders, namelijk:

projecten	4
informatie	3
divers	2
algemene taalvaardigheid	
creatief	
drama/ presenteren	
ict	
krant/ media	
leerling bepaalt	
poëzie	
sociale vaardigheden	
taalgeschiedenis	
taalspel	
toetsmomenten	

Toelichtingen 16b

Hoeveel procent van uw tijd besteedt u gemiddeld aan de verschillende vakonderdelen? (jaar 4)

Anders, namelijk:

projecten	2
creatief	
divers	
examentraining	
informatie	
sociale vaardigheden	
taalgeschiedenis	
taalkunde	
toetsmomenten	

17a. Stemt u de inhoud van uw lessen Nederlands af op wat de leerling in andere vakken nodig heeft? Wat betreft:

Tabel 34

Fictie			
	Frequentie	%	Valid %
Ja	29	13,8	15,3
Nee	161	76,7	84,7
Subtotaal	190	90,5	100,0
Missing values	20	9,5	
Totaal	210	100,0	

Spreek- en gespreksvaardigheid			
	Frequentie	%	Valid %
Ja	129	61,4	66,2
Nee	66	31,4	33,8
Subtotaal	195	92,9	100,0
Missing values	15	7,1	
Totaal	210	100,0	

Luister- en kijkvaardigheid			
	Frequentie	%	Valid %
Ja	58	27,6	30,5
Nee	132	62,9	69,5
Subtotaal	190	90,5	100,0
Missing values	20	9,5	
Totaal	210	100,0	

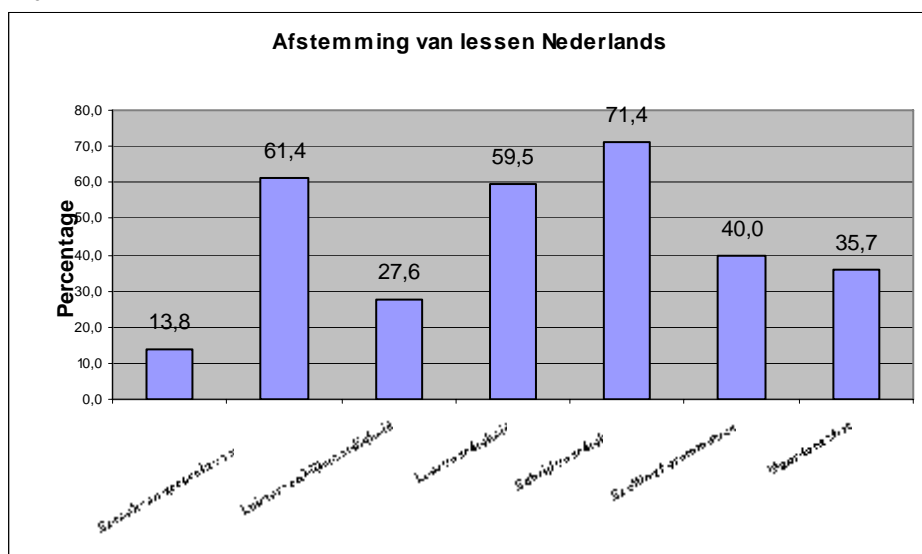
Leesvaardigheid			
	Frequentie	%	Valid %
Ja	125	59,5	64,1
Nee	70	33,3	35,9
Subtotaal	195	92,9	100,0
Missing values	15	7,1	
Totaal	210	100,0	

Schrijfvaardigheid			
	Frequentie	%	Valid %
Ja	150	71,4	75,4
Nee	49	23,3	24,6
Subtotaal	199	94,8	100,0
Missing values	11	5,2	
Totaal	210	100,0	

Spelling / grammatica			
	Frequentie	%	Valid %
Ja	84	40,0	44,2
Nee	106	50,5	55,8
Subtotaal	190	90,5	100,0
Missing values	20	9,5	
Totaal	210	100,0	

Woordenschat			
	Frequentie	%	Valid %
Ja	75	35,7	41,0
Nee	108	51,4	59,0
Subtotaal	183	87,1	100,0
Missing values	27	12,9	
Totaal	210	100,0	

Grafiek 21

Tabel 35

Vakonderdeel	% Ja
Schrijfvaardigheid	71,4
Spreek- en gespreksvaardigheid	61,4
Leesvaardigheid	59,5
Spelling / grammatica	40,0
Woordenschat	35,7
Luister- en kijkvaardigheid	27,6
Fictie	13,8

Uit de ranglijst hierboven (tabel 35) blijkt dat het onderdeel schrijfvaardigheid het meest wordt afgestemd op wat de leerling bij andere vakken nodig heeft; 71,4% van

de docenten zegt dit onderdeel af te stemmen. Op de tweede plaats in de ranglijst volgt het onderdeel spreek- en gespreksvaardigheid; 61,4% van de docenten zegt dit onderdeel af te stemmen op wat de leerling bij andere vakken nodig heeft. Het onderdeel fictie wordt het minst afgestemd; 13,8%. Zie ook de toelichtingen.

Toelichtingen 17a

spv	spreek- en gespreksvaardigheid
lv	leesvaardigheid
scv	schrijfvaardigheid
ws	woordenschat: vaktaal/ jargon/ afstemming taal op vakgebied
nb	Nederlands en beroepsgerichte vakken
nl	Nederlands en leergebieden
nmvt	Nederlands en mvt (of: taalplein)
pt	projecten en thema's
iv/o	integratie in voorbereiding en/ of wijze van integratie onbekend
al	afstemming lastig
ga	geen afstemming

Geen afstemming (4x)

ga	we zijn nog niet bezig met vakintegratie, nu richten we ons alleen nog op de exameneisen
ga	niet expliciet
ga	gaat goed zo
ga	alleen als erom gevraagd wordt

Integratie in voorbereiding en/ of wijze van integratie onbekend (4x)

Iv/o	wij zijn een daltonschool, hetgeen betekent dat wij allemaal uren hebben ingeleverd voor zogenaamde daltonuren, waarin leerlingen ondersteuning kunnen vragen. Daarin wordt wel vakoverstijgend gewerkt.
Iv/o	soms wel, soms alleen Nederlands gericht
Iv/o	Nederlands is in al zijn aspecten de 'smeerolie' voor het onderwijs
Iv/o	d.w.z. nog niet, maar het gaat wel gebeuren

Afstemming lastig (3x)

al	in beperkte mate; er is vaak minder mogelijk dan lijkt
al	bij gemengde klassen niet altijd haalbaar
al	is lastig

Schrijfvaardigheid/ spreek- en gespreksvaardigheid (4x)

scv	deels gekoppeld aan sectorwerkstuk (klas 4), deels gekoppeld aan project arbeidsoriëntatie (klas 3)
scv	indeling brieven e.d.
scv/spv	praktijktermen komen terug bij Nederlands; sollicitatietraining voor stage in jaar 3
scv/spv	soms bij brieven of stages, presentatie

Woordenschat: vaktaal/ jargon/ afstemming taal op vakgebied (2x)

ws	zorg en welzijn leerlingen krijgen jargon i.v.m. zorgcarrousel
ws	woordenschat: schooltaalwoorden

Leesvaardigheid/ schrijfvaardigheid/ woordenschat: vaktaal/ jargon/ afstemming taal op vakgebied (2x)

lv/scv/ws	a: leesbevorderingsproject BAZAR, d: begrijpend lezen, e: schrijfplan, f: posterproject, g: schoolwoorden
lv/ws	door de keuze uit verschillende teksten willen we aansluiten op studierichting en proberen we de woordenschat uit te breiden

Nederlands en beroepsgerichte vakken/ projecten en thema's (1x)

nb/pt	vanuit taalgericht vakonderwijs en met name door projecten

Nederlands en leergebieden (1x)

nl	samenwerking met o.a. economie en wiskunde, andere sectoren en vakken volgen

Nederlands en mvt (of: taalplein) (1x)

nmvt	we werken samen met moderne vreemde talen

17b. Is dit ten opzichte van 2 jaar geleden gewijzigd?

Tabel 36

	Frequentie	%	Valid %
Nee	146	69,5	72,6
Ja, wat betreft:	55	26,2	27,4
Subtotaal	201	95,7	100,0
Missing values	9	4,3	
Totaal	210	100,0	

Uit tabel 36 blijkt dat 72,6 % van de docenten bij deze vraag met nee heeft geantwoord. Dat wil zeggen dat 72,6% niet meer of minder is gaan afstemmen bij de verschillende onderdelen.

27,4% beantwoordde de vraag met ja en is dus meer of minder gaan afstemmen op ten minste één van de genoemde onderdelen. In tabel 37 is weergegeven op welke onderdelen zij dan wel meer, dan wel minder zijn gaan afstemmen.

Let wel: Gezien de formulering van de vraag “Ja, wat betreft:” kan het dus ook zijn dat zij slechts op één van de genoemde onderdelen meer of minder zijn gaan afstemmen en bij de andere onderdelen niets hebben ingevuld. Het aantal docenten dat niets heeft ingevuld op dat bepaalde onderdeel is ook in de tabel weergegeven: “Niet gewijzigd op dit onderdeel”.

Zo ja, wat betreft:

Tabel 37

Fictie		
Afstemming	Frequentie	% van 201
Meer	10	5,0
Minder	5	2,5
Subtotaal	15	7,5
Niet gewijzigd op dit onderdeel	40	19,9
Totaal	55	27,4

Spreek- en gespreksvaardigheid		
Afstemming	Frequentie	% van (201)
Meer	32	15,9
Minder	3	1,5
Subtotaal	35	17,4
Niet gewijzigd op dit onderdeel	20	10,0
Totaal	55	27,4

Luister- en kijkvaardigheid		
Afstemming	Frequentie	% van (201)
Meer	14	7,0
Minder	4	2,0
Subtotaal	18	9,0
Niet gewijzigd op dit onderdeel	37	18,4
Totaal	55	27,4

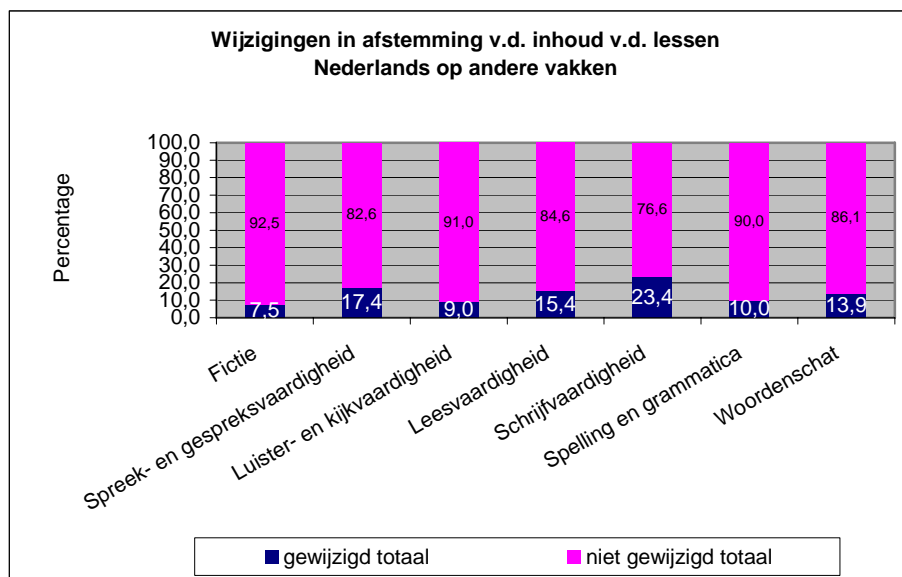
Leesvaardigheid		
Afstemming	Frequentie	% van (201)
Meer	30	14,9
Minder	1	0,5
Subtotaal	31	15,4
Niet gewijzigd op dit onderdeel	24	12,0
Totaal	55	27,4

Schrijfvaardigheid		
Afstemming	Frequentie	% van (201)
Meer	44	21,9
Minder	3	1,5
Subtotaal	47	23,4
Niet gewijzigd op dit onderdeel	8	4,0
Totaal	55	27,4

Spelling / grammatica		
Afstemming	Frequentie	% van (201)
Meer	14	7,0
Minder	6	3,0
Subtotaal	20	10,0
Niet gewijzigd op dit onderdeel	35	17,4
Totaal	55	27,4

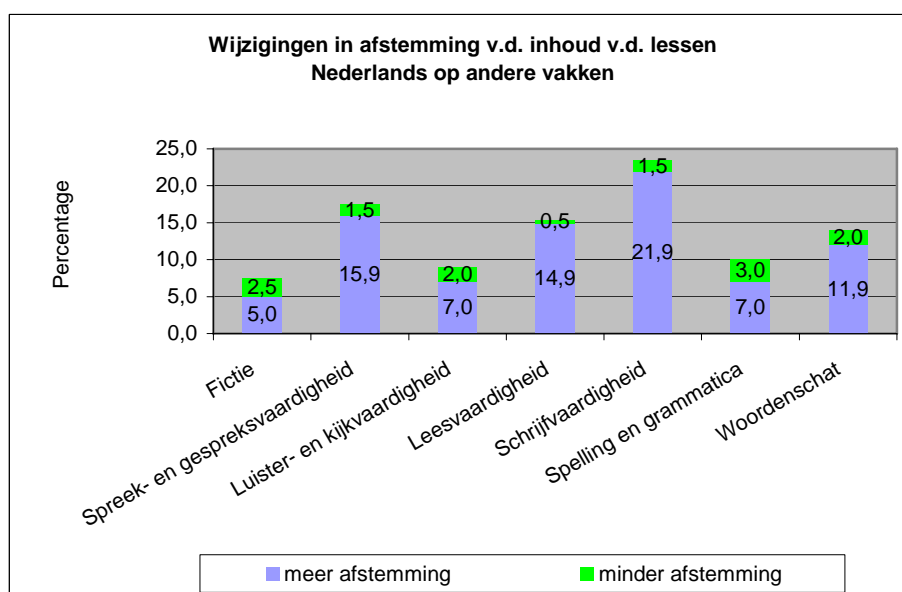
Woordenschat		
Afstemming	Frequentie	% van (201)
Meer	24	12,0
Minder	4	2,0
Subtotaal	28	14,0
Niet gewijzigd op dit onderdeel	27	13,4
Totaal	55	27,4

Grafiek 22

In grafiek 22 zijn de wijzigingen in de afstemming per onderdeel weergegeven. De percentages zijn berekend over de 201 gegeven antwoorden (210 – 9 missing values). Per onderdeel is het “totaal niet gewijzigd” uitgerekend (dus: 72,6% docenten dat nee antwoordde + het percentage docenten dat op dat bepaalde onderdeel niets invulde). Het percentage “gewijzigd totaal” is opgebouwd uit het percentage docenten dat op dat onderdeel aangaf meer te zijn gaan afstemmen + het percentage dat op dat onderdeel aangaf minder te zijn gaan afstemmen. Hoe deze opbouw precies in elkaar zit, is weergegeven in grafiek 23. Hierin zien we dus per onderdeel het percentage dat meer is gaan afstemmen en het percentage dat minder is gaan afstemmen. Zie ook de toelichtingen.

Grafiek 23

Wanneer we de onderdelen rangschikken (zie tabel 38) zien we dat de docenten het onderdeel schrijfvaardigheid het meest zijn gaan afstemmen ten opzichte van twee jaar geleden (21,9%), daaronder volgt het onderdeel spreek- en gespreksvaardigheid (15,9%). Het onderdeel fictie staat onderaan: slechts 5% van de docenten is dit onderdeel meer gaan afstemmen.

Verder valt op in deze rangschikking dat een relatief groot aantal docenten (3,0%) spelling en grammatica minder is gaan afstemmen.

Hoe dan ook kan geconcludeerd worden dat het overgrote deel van de docenten (tussen de 76,6% - 92,5%) de onderdelen niet meer of minder is gaan afstemmen op andere vakken ten opzichte van twee jaar geleden. Wanneer er wel wijzigingen zijn geweest dan is men over het algemeen meer gaan afstemmen.

Tabel 38

Ja wat betreft:	Meer afstemming	Minder afstemming	Gewijzigd totaal	Niet gewijzigd totaal
Schrijfvaardigheid	21,9	1,5	23,4	76,6
Spreek- en gespreksvaardigheid	15,9	1,5	17,4	82,6
Leesvaardigheid	14,9	0,5	15,4	84,6
Woordenschat	11,9	2,0	13,9	86,1
Spelling en grammatica	7,0	3,0	10,0	90,0
Luister- en kijkvaardigheid	7,0	2,0	9,0	91,0
Fictie	5,0	2,5	7,5	92,5

Toelichtingen 17b

Integratie in voorbereiding en/ of wijze van integratie onbekend (2x)

nee	iv/o	de integratie van Nederlands speelt vooral bij vmbo bbl en kbl
nee	ag	we staan op een verandpunt
nee	ag	dit komt wel steeds meer naar voren
ja	iv/o	ook de methode geeft meer opdrachten die passen bij het vakoverstijgende en daar kun je op voortborduren

Nederlands en beroepsgerichte vakken (1x)

ja	nb	sdv dus ja

Nederlands en mvt (of: taalplein) (1x)

nee	nmvt	er komt eindelijk overleg op gang om meer afstemming met de vreemde talen te krijgen.

Projecten en thema's (1x)

nee	pt	incidenteel; waar we gestart zijn met projecten

Spreek- en gespreksvaardigheid/ leesvaardigheid (1x)

ja	spv/lv	het gaat vooral om presentatietechnieken en informatievaardigheden

18. Speelt Nederlands een grote rol bij het sectorwerkstuk?

Tabel 39

	Frequentie	%	Valid %
Nee	84	40,0	42,4
Ja, namelijk als:	114	54,3	57,6
Subtotaal	198	94,3	100,0
Missing values	12	5,7	
Totaal	210	100	

57,6% van de docenten geeft aan dat Nederlands een grote rol speelt bij het sectorwerkstuk (tabel 39). Zie ook de toelichtingen die hierbij gegeven werden.

Toelichtingen

bd	begeleiding door docent Nederlands/ ondersteunend
bo	beoordeling
vo	vakonderdeel
i	informatie verkrijgen en verwerken
sv	schriftelijke vaardigheden (bijv.werkstuk)
mv	mondelijke vaardigheden (bijv.presentatie)

Begeleiding door docent NL/ ondersteunend (25x)

bd	ondersteunend (7x)
bd	begeleiding (5x)
bd	begeleiding bij formuleren hoofdvraag/ deelvragen, opbouw presentatie enz. (3x)
bd	organisator van het gebeuren.
bd	begeleiding, presentatie, uitleg
bd	het sectorwerkstuk telt ook mee bij Nederlands; begeleiding is in handen van docenten Nederlands.
bd	leerlingen krijgen tijdens de les Nederlands begeleiding
bd	ondersteuning in deelvaardigheden
bd	toen we nog tl-leerlingen hadden was ik als docent Nederlands betrokken bij het proces + beoordeling
bd	voorbereiding (bijv. enquête)
bd/bo	coördinator en corrector
bd/bo	correctie plus ontwikkelen sectorwerkstuk
bd/sv	onderdeel van pta, spreekvaardigheid en begeleiding

Schriftelijke vaardigheden (bijv. werkstuk) (21x)

sv	als werkstuk, de techniek ervan
sv	basis hoe een zakelijke tekst wordt gemaakt / gebruikt
sv	begeleiden van taaltechnische dingen, zoals samenvatten
sv	correctie vorm/ taal
sv	correctie/ vorm werkstuk
sv	grammatica/ spelling/ stijl

sv	hulp bij (schrijven, werkplan, etc.)
sv	indeling, stijl, woordgebruik
sv	kader en spelling
sv	middel om zich schriftelijk uit te drukken
sv	ondersteunend; uitleg over het werkstuk
sv	ondersteuning bij het schrijven/ formuleren
sv	opbouw van het werkstuk
sv	opzet spelling
sv	opzet van schrijfvaardigheid
sv	qua verzorgdheid/ sollicitatiebrief
sv	schriftelijke weergave
sv	schrijftaal
sv	spelling + inhoud
sv	vormgever
sv	stageverslag

Beoordeling (15x)

bo	beoordeling (7x)
bo	criterium voor een geaccepteerd werkstuk: vorm en stijl moeten voldoende zijn om beoordeeld te kunnen worden
bo	deel cijfer
bo	extra controle
bo	mede eindoordeel
bo	voldoende afsluiting
bo/sv	eis dat het geschrevene de toets der kritiek kan doorstaan; nakijken door docent Nederlands
bo/sv	er mogen geen spelfouten inzitten en de inhoud moet goed geformuleerd zijn; er wordt een cijfer voor "taal" gegeven
bo/sv/mv	deel inhoud/ toetsing: sollicitatiebrief, telefoongesprek etc.

Mondelinge vaardigheden (bijv.presentatie) (11x)

mv	presentatie (3x)
mv	aanleren presentatie
mv	bij de presentatie wordt er gelet op de opbouw/ presentatie
mv	interview
mv	presentatie schoolexamen
mv	presentatievorm
mv	verplicht onderdeel presentatie
mv	voertaal
mv/i	voorbereiding in klas 3 wat betreft presentatie, documentatie

Schriftelijke vaardigheden (bijv.werkstuk)/ beoordeling/ mondelinge vaardigheden (bijv.presentatie) (9x)

sv/bo	spelling plus stijl worden bewaakt/ beoordeeld
sv/bo	vast onderdeel bij eindbeoordeling (verzorging, lay-out, spelling, taalgebruik, uitwerking hoofd- en deelvragen)
sv/mv	onderdeel presentatie, gespreksvaardigheid, schrijfvaardigheid. Nederlands is bij ons tot nu toe 1 van de keuzevakken van de 2 verplichte
sv/mv	basis van het schrijven van een werkstuk, schrijven van brieven, bellen enz.
sv/mv	het goed kunnen verwoorden, zowel schriftelijk als mondeling en 'foutloos'

	werk inleveren
sv/mv	onderdeel presentatie/ eindverslag
sv/mv	onderwerp; bij het mondelinge examen speelt het sectorwerkstuk een rol bij Nederlands
sv/mv	schrijfvaardigheid, presentatie, spreekvaardigheid
sv/mv	taal/ opbouw etc. en presentatie van het werkstuk (spreekvaardigheid)

Informatie verkrijgen en verwerken (6x)

i	documentatie
i	informatiebron
i	informatieverwerking
i	ondersteunend: informatie verwerven en verstrekken hoe doe je dat?
i	verwerven, verwerken en verstrekken van informatie wordt bij Nederlands aangeleerd
i/sv/mv	schrijfvaardigheid en omgaan met informatie, interviewen e.d.

Vakonderdeel (5x)

vo	als onderdeel
vo	als vakonderdeel
vo	hoofdvak
vo	hoofdvak/ onderdeel
vo	onderdeel van het vak

Overig (8x)

	centraal verwerkpunt
	onderdeel v.h. schoolexamen
	procesbegeleiding/ deel van de andere vakken gs/ ak/ bio/ ec.
	vakoverstijgend element maakt deel uit van het werkstuk
	voertuig van de geest: het sectorwerkstuk gaat over de eigen persoonlijke ontwikkeling en het proces van de richting/ beroepskeuze (Reitdiepproject)
	voorbereiding tot werkstuk
	voorwaarde voor inhoud

19. Bent u in het algemeen tevreden over uw lessen?

Tabel 40

	Frequentie	%	Valid %
Ja	149	71,0	72,3
Enigszins	55	26,2	26,7
Nee	2	1,0	1,0
Subtotaal	206	98,1	100,0
Missing values	4	1,9	
Totaal	210	100,0	

Het merendeel van de docenten (72,3%) is over het algemeen tevreden over zijn lessen; 26,7% is enigszins tevreden over zijn lessen. Slechts 1% geeft aan niet tevreden te zijn (tabel 40). Zie ook de toelichtingen die bij deze vraag gegeven werden.

Toelichtingen

mi	meer integratie gewenst
iz	integratie met zaakvakken gewenst
ib	integratie met beroepsgerichte vakken gewenst
c	meer competentiegericht
ml	motivatie leerlingen laag
im	integratie verloopt (nog) moeilijk

Meer integratie gewenst (9x)

enigszins	mi	ik zou het vak meer geïntegreerd willen zien in het hele lesgebeuren
enigszins	mi	behoefte aan meer integratie (nu als apart vak)
ja	mi	ik ben tevreden met mijn lessen, maar ik beseft en zie de noodzaak van integratie
enigszins	mi	kan beter; andere werkvormen integratie met andere vakken
nee	mi	de lessen zouden meer afgestemd moeten worden op de leef- en ervaringswereld van vmbo-leerlingen en meer geïntegreerd moeten worden aangeboden
enigszins	mi	ik zou wat meer vakintegratie willen; Nederlands afgestemd op de sectoren
enigszins	mi	Nederlands wordt praktischer gemaakt maar het moet meer als toepassing fungeren voor andere vakken
ja	mi	tevreden maar ik streef naar praktische veranderingen in het vmbo
enigszins	mi	ik wil graag een vernieuwend programma

Integratie met beroepsgerichte vakken gewenst (2x)

enigszins	ib	het vak zou veel praktijkgericht en meer met andere vakken geïntegreerd moeten zijn
enigszins	ib	in toenemende mate nu wij met het team aan de projecten werken waarbij de avo-vakken meer aansluiten bij elkaar en bij de beroepsgerichte vakken
nee	ib	zou graag integratie binnen de wps willen zien

Integratie met zaakvakken gewenst (2x)

ja	iz	ik zou Nederlands meer willen integreren met zaakvakken
enigszins	iz	liever meer samenwerken met andere vakken zoals maatschappijleer (meer betekenisrijk)

Meer competentiegericht (1x)

enigszins	c	moet meer competentiegericht

Integratie verloopt (nog) moeilijk (1x)

enigszins	im	lessen op het nieuwe economieplein verlopen nog chaotisch en onoverzichtelijk vanwege de open structuur

Motivatie leerlingen laag (4x)

enigszins	ml	de 'zap-jeugd' is moeilijk tot diepgang te bewegen
enigszins	ml	het is soms moeilijk leerlingen te motiveren.
enigszins	ml	de motivatie van basis- en kadergroepen is vaak laag
enigszins	ml	we zijn bezig met het vmbo om het anders aan te pakken teneinde de motivatie te vergroten bij de leerlingen

Overig (16x)

ja		als ik niet tevreden zou zijn was ik een slechte docent als ik mijn lessen niet aanpaste
enigszins		de verandering is ten goede, alleen de praktische uitvoering moet nog gestalte krijgen
enigszins		er blijft een vrij grote kloof tussen wat ik wil en wat er in de praktijk mogelijk is
enigszins		erg gebonden door de vele Haagse eisen
nee		het is moeilijk binnen de huidige Montessori-opzet klassikaal les te geven
enigszins		het is/ ik ben in ontwikkeling
enigszins		ik vind het te veel laveren tussen a) ondersteunende rol voor andere vakken, b) rekening houden met eindtermen, c) je eigen liefde voor het vak!
ja		leuk en nuttig
ja		maar ben blij met de veranderingen
ja		nieuwe methode bevalt goed
ja		niveau van spelling is soms dramatisch; weinig tijd om genoeg aandacht daaraan te besteden. Ook voor fictie, poëzie en cabaret is te weinig tijd
enigszins		saaie onderdelen leesvaardigheid/ examentraining (Nieuw Nederlands Stereditie)
enigszins		toch te weinig diepgang; vervlakking van onderwijs
ja		veel afwisseling brengen
ja		door veel ervaring geen ordeprobleem
ja		voldoende afwisseling in klassen en lessen

20. Bent u in het algemeen tevreden over uw methode?

Tabel 41

	Frequentie	%	Valid %
Ja	116	55,2	58,3
Enigszins	61	29,0	30,7
Nee	22	10,5	11,1
Subtotaal	199	94,8	100,0
Missing values	11	5,2	
Totaal	210	100,0	

58,3% van de docenten is tevreden over de gebruikte lesmethode; 30% is dat enigszins; 11,1% is niet tevreden (tabel 41).

Zie ook de toelichtingen.

Toelichtingen

mv	methode verouderd/ past niet bij nieuwe manieren van onderwijzen
am	andere methode gewenst/ methode wordt vervangen
em	eigen of ander materiaal als aanvulling van de methode
o	ontevreden over methode (verschillende redenen)
t	tevreden over methode

Ontevreden over methode (verschillende redenen) (18x)

enigszins	o	meer woordenschat is zeer wenselijk
nee	o	veel fouten in de methode
nee	o	te veel fouten, te weinig variatie, te weinig geschikte opdrachten
enigszins	o	Taallijnen blijkt toch redelijk moeilijk te zijn voor vmbo-leerlingen; als docent moet je nog veel zelf doen
nee	o	met methode werken blijkt leerlingen maar met moeite te motiveren
enigszins	o	na verloop van tijd voorspelbaar dus neemt de animo af
nee	o	Taallijnen; saai, te moeilijk, te weinig leesvaardigheid/ tekstbegrip
enigszins	o	actualiteit ontbreekt soms
enigszins	o	een aantal zaken ontbreekt
enigszins	o	te weinig grammatica in jaar 3 en 4
enigszins	o	hoewel het communicatieve element erg belangrijk is, wordt m.i. veel te weinig aandacht geschonken aan idioom en grammatica
enigszins	o	handleiding is een aparte studie
nee	o	Nieuw Nederlands
nee	o	Taallijnen heeft een geweldige 4T-methode, 1, 2, 3 sluiten hier nauwelijks op aan; veel kinderlijke zaken.
enigszins	o	te veel schema's
enigszins	o	we werken lang heterogeen en werken dan noodgedwongen met een hv-deel; niet altijd geschikt
ja	o	werkboek is soms te simplistisch
nee	o	in klas 1 zijn we nu met Op Nieuw Niveau gestart; Nieuw Nederlands is saai, althans zo ervaren veel leerlingen dat

Methode verouderd/ past niet bij nieuwe manieren van onderwijzen (18x)

enigszins	mv	te weinig betekenisrijk: Nederlands moet meer in het 'echte leven' worden toegepast
nee	mv	de methode is verouderd, niet praktisch en voor onze leerlingen niet aantrekkelijk
enigszins	mv	moet meer competentiegericht
enigszins	mv	verouderd (2x)
nee	mv	verouderd
nee	mv	afgeleid van het mavo-denken; geen beroepsvoorbereiding
enigszins	mv	te veel nadruk op spelling en grammatica en erg vervelende pagina-indeling
enigszins	mv	zeer duidelijke structuur, maar sluit niet aan bij onze vernieuwingswensen.
nee	mv	sterk verouderde methode, weinig uitdaging
enigszins	mv	elke methode past steeds minder in de toenemende facilitaire rol van het vak
enigszins	mv	methode Nieuw Nederlands is iets verouderd; per 1-8-2006 komt er een nieuwe methode
nee	mv	methode te theoretisch
enigszins	mv	Op Niveau Plus is wat verouderd
nee	mv	sterk verouderde methode, weinig uitdaging
nee	mv	te weinig geïntegreerd
enigszins	mv	wij werken grotendeels modulair; daar sluit de methode niet op aan
nee	mv/am	voor integratie heb ik hier niet veel aan; we zullen ons op een nieuwe methode moeten oriënteren

Andere methode gewenst/ methode wordt vervangen (13x)

enigszins	am	volgend jaar andere methode: Op Nieuw Niveau (deze is beter)
enigszins	am	we willen over 2 jaar de methode vernieuwen
enigszins	am	de sectie wil overstappen op de Stereditie; teksten beter aangepast aan deze tijd
nee	am	daarom overstap; Op Nieuw Niveau
enigszins	am	er komt binnenkort een andere methode
ja	am	maar in augustus 2006 stappen we over op een nieuwe methode
nee	am	Nieuw Nederlands wordt volgend jaar in vmbo-4 vervangen door Taaldomeinen; in de overige klassen is de methode al vervangen
enigszins	am	volgend jaar willen we een andere methode voor het vmbo
enigszins	am	we gaan met een andere methode werken
nee	am	we gaan over naar Op Nieuw Niveau
nee	am	we krijgen over 2 jaar in klas 3 een nieuwe methode; dit jaar zijn we daarmee begonnen in klas 1
enigszins	am	weinig creatief; volgend jaar voeren we in klas 3 de nieuwe methode in (in lwt 3/4 al met deze methode)
enigszins	am	methodewisseling door fusie, niet omdat we dat willen

Tevreden over methode (10x)

ja	t	is een goede basis
ja	t	genoeg variatie, mogelijkheden om zelf dingen toe te voegen enz.
ja	t	daarnaast is voldoende ruimte om eigen creativiteit te ontplooiën

ja	t	Nieuw Nederlands is vernieuwend
ja	t	voldoet
ja	t	vooral in klas 3; we werken daar met Nieuw Nederlands en dat bevalt me erg goed, vooral in vergelijking met Taallijnen
ja	t	overzichtelijk, duidelijk hanteerbaar
ja	t	de nieuwe methode Taallijnen is een lust om mee te werken; beter dan de methode die ik tot nu toe heb gebruikt
ja	t	Stereditie
ja	t	Taallijnen

Eigen of ander materiaal als aanvulling van de methode (9x)

ja	em	naast de methode gebruiken wij Goed Gebekt van D. Pak, voor uitbreiding van de woordenschat en Bazar (een leesbevorderingsmethode)
enigszins	em	studiewijzers zijn te moeilijk, daarom hebben we eigen studiewijzers ontworpen
ja	em	waar nodig eigen materiaal
enigszins	em	hier en daar eigen materiaal
ja	em	door zelfontwikkeld materiaal voor klas 4 waarvoor overleg met ROC is geweest
enigszins	em	veel eigen materiaal
ja	em	wel aanvullen met eigen materiaal!
enigszins	em	wij gebruiken de methode voornamelijk als leidraad en als lesstof
enigszins	em	sinds dit jaar Taallijnen eigen versie in jaar 4; volgend jaar ook in jaar 3

Overig (3x)

ja		te weinig faciliteiten (computers ed.)
ja		aan het eind van het jaar zullen we hierop reflecteren
enigszins		grammatica staat op dit moment ter discussie

21. Welke positie van het vak Nederlands heeft uw voorkeur?

Tabel 42

	Frequentie	%	Valid %
. Als apart vak met aparte uren op het lesrooster . Geïntegreerd met zaakvakken of leergebieden	78	37,1	39,4
. (geen aparte uren op het lesrooster) . Geïntegreerd in beroepsgerichte vakken	4	1,9	2,0
. (geen aparte uren op het lesrooster) . Deels apart, deels geïntegreerd	6	2,9	3,0
	110	52,4	55,6
Subtotaal	198,0	94,3	100,0
Missing values	12	5,7	
Totaal	210,0	100,0	

Ruim de helft van de docenten (55,6%) geeft de voorkeur aan een situatie waarin het vak Nederlands deels apart en deels geïntegreerd wordt gegeven; 39,4% ziet Nederlands bij voorkeur als apart vak met aparte uren op het rooster.

Aanzienlijk lager zijn de percentages van docenten die voorkeur geven aan een situatie waarin voor het vak Nederlands geen aparte uren meer op het rooster staan en het volledig geïntegreerd is in beroepsgerichte vakken of met zaakvakken of leergebieden (3% en 2%) (tabel 42 en grafiek 24).

Zie ook de toelichtingen.

Toelichtingen

Deels apart, deels geïntegreerd (24x)

als het vak deels geïntegreerd is, kunnen de leerlingen de transfer beter maken
apart in scholing; geïntegreerd in toepassing
aparte vaardigheden kunnen apart getraind worden als onderdeel/ toepassing voor andere vakken
beginfase
bepaalde onderdelen van het vak (spelling, grammatica en fictie) moeten apart worden aangeboden
bepaalde onderdelen zijn slecht te integreren (spelling, grammatica)
duidelijkheid in kwaliteitseisen
ik heb nog weinig zicht op mogelijkheden tot integratie
ik wil de leerlingen toch graag een duidelijke structuur bieden
instructie apart; als het kan gekoppeld aan geïntegreerde lessen
integratie is minder aan de orde, wel afstemming
i.v.m. praktische zaken is nu nog geen volledige integratie mogelijk
leesteksten kunnen we heel goed integreren en verslagen ook
lezen en schrijven wel geïntegreerd, de rest apart
leerlingen missen nogal wat basisvaardigheden (ze zijn bijv. slecht in spelling, begrijpend lezen etc.); dat deel zou apart moeten
ik moet leerlingen toch voorbereiden op het centraal schriftelijk (gl + tl)
Nederlands als toepassing nemen leerlingen serieuzer; Nederlands met aparte deelvaardigheden wordt eerder saai gevonden

om mee te beginnen
sommige onderdelen van Nederlands moet je in een vast uur kunnen uitleggen/ toelichten/ oefenen
theorie gescheiden van de praktijk bevordert de concentratie
toepassen van het geleerde
wel belangrijk dat leerlingen ervaren dat onderdelen van Nederlands ook bij andere vakken een rol spelen (bij voorkeur bij beroepsgerichte vakken)
ze kunnen de vaardigheden toepassen binnen andere vakoverstijgende leergebieden
laat de leerlingen beleven, voelen, merken, zien dat ze het nodig hebben

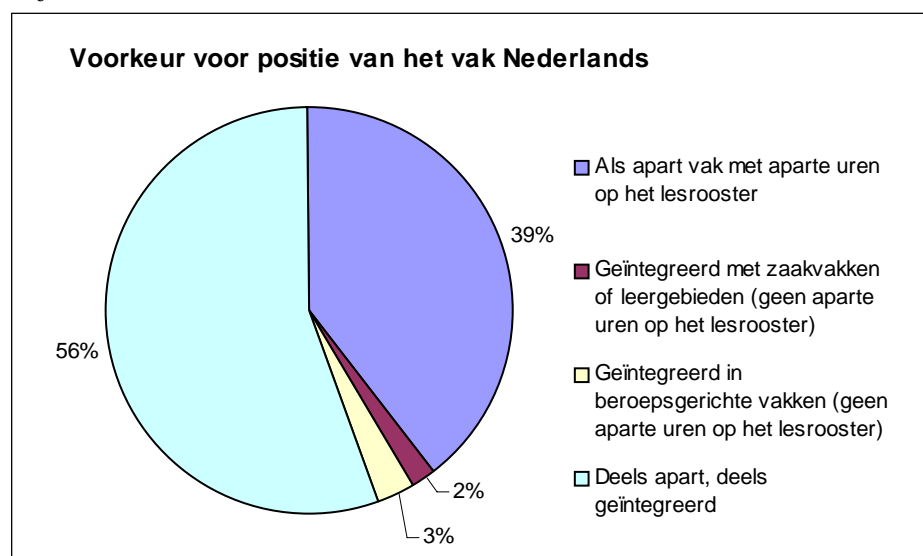
Als apart vak met aparte uren op het rooster (8x)

bepaalde integratie is niet uitgesloten
eventueel ook geïntegreerd met beroepsgerichte vakken, maar die vormen geen eenheid (de randvoorwaarden worden door u niet eens genoemd)
het heeft veel onderdelen en ik weet niet hoe geïntegreerd eruit ziet
ik vind de projectvorm voldoende integratie
kan ondersteunend zijn t.a.v. andere vakken; onder meer in projecten
leerlingen moeten een goede basiskennis Nederlands hebben voordat integratie zinvol is
taal is zo wezenlijk in onze samenleving dat je de leerlingen te kort doet door het vak te integreren met een ander vak
zou de voorkeur hebben, maar ik twijfel aan de praktische haalbaarheid

**Geïntegreerd in beroepsgerichte vakken/ geïntegreerd met zaakvakken of
leergebieden (2x)**

eigenlijk zou ik het geheel geïntegreerd willen zien met Nederlands als kapstok voor alle vakken
als geïntegreerd vak om doorgaande leerlijnen te realiseren

Grafiek 24

22. Hoe belangrijk vindt u de verschillende onderdelen van het Vak Nederlands?
(belangrijkste onderdeel is cijfer 1)

Tabel 43

Fictie				
	Frequentie	%	Valid %	Totale score
1	11	5,2	5,4	11
2	17	8,1	8,3	34
3	30	14,3	14,7	90
4	41	19,5	20,1	164
5	36	17,1	17,6	180
6	42	20,0	20,6	252
7	27	12,9	13,2	189
Subtotaal	204	97,1	100,0	
Missing values	6	2,9		
Totaal	210	100,0		
Gemiddelde				4,5

Spreek- en gespreksvaardigheid				
	Frequentie	%	Valid %	Totale score
1	29	13,8	14,1	29
2	29	13,8	14,1	58
3	40	19,0	19,5	120
4	35	16,7	17,1	140
5	28	13,3	13,7	140
6	26	12,4	12,7	156
7	18	8,6	8,8	126
Subtotaal	205	97,6	100,0	
Missing values	5	2,4		
Totaal	210	100,0		
Gemiddelde				3,8

Luister- en kijkvaardigheid				
	Frequentie	%	Valid %	Totale score
1	11	5,2	5,5	11
2	21	10,0	10,6	42
3	34	16,2	17,1	102
4	36	17,1	18,1	144
5	34	16,2	17,1	170
6	32	15,2	16,1	192
7	31	14,8	15,6	217
Subtotaal	199	94,8	100,0	
Missing values	11	5,2		
Totaal	210	100,0		
Gemiddelde				4,4

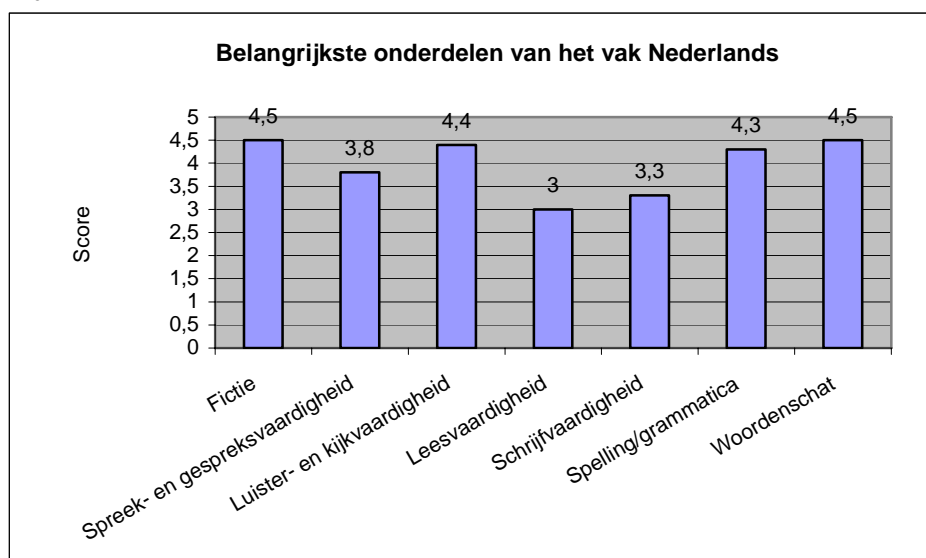
Leesvaardigheid				
	Frequentie	%	Valid %	Totale score
1	97	46,2	47,5	97
2	24	11,4	11,8	48
3	10	4,8	4,9	30
4	12	5,7	5,9	48
5	8	3,8	3,9	40
6	19	9,0	9,3	114
7	34	16,2	16,7	238
Subtotaal	204	97,1	100,0	
Missing values	6	2,9		
Totaal	210	100		
Gemiddelde				3,0

Schrijfvaardigheid				
	Frequentie	%	Valid %	Totale score
1	40	19,0	19,6	40
2	63	30,0	30,9	126
3	21	10,0	10,3	63
4	21	10,0	10,3	84
5	19	9,0	9,3	95
6	16	7,6	7,8	96
7	24	11,4	11,8	168
Subtotaal	204	97,1	100,0	
Missing values	6	2,9		
Totaal	210	100		
Gemiddelde				3,3

Spelling / grammatica				
	Frequentie	%	Valid %	Totale score
1	17	8,1	8,5	17
2	22	10,5	10,9	44
3	29	13,8	14,4	87
4	33	15,7	16,4	132
5	41	19,5	20,4	205
6	26	12,4	12,9	156
7	33	15,7	16,4	231
Subtotaal	201	95,7	100,0	
Missing values	9	4,3		
Totaal	210	100		
Gemiddelde				4,3

Woordenschat				
	Frequentie	%	Valid %	Totale score
1	16	7,6	7,9	16
2	26	12,4	12,8	52
3	25	11,9	12,3	75
4	28	13,3	13,8	112
5	32	15,2	15,8	160
6	36	17,1	17,7	216
7	40	19,0	19,7	280
Subtotaal	203	96,7	100,0	
Missing values	7	3,3		
Totaal	210	100		
Gemiddelde				4,5

Grafiek 25

Tabel 44

Onderdeel	Score
Leesvaardigheid	3,0
Schrijfvaardigheid	3,3
Spreek- en gespreksvaardigheid	3,8
Spelling/grammatica	4,3
Luister- en kijkvaardigheid	4,4
Woordenschat	4,5
Fictie	4,5

In de ranglijst (tabel 44) is te zien dat de gemiddelde scores voor de verschillende onderdelen niet ver uit elkaar liggen (tussen de 3 en 4,5). Het onderdeel waar het meeste waarde aan wordt gehecht is het onderdeel leesvaardigheid (score: 3). Aan de onderdelen woordenschat en fictie wordt minder waarde gehecht: beiden scores 4,5 en staan daardoor onderin de ranglijst. (Let wel: bij dit onderdeel geldt hoe belangrijker het onderdeel, hoe *lager* de score!)

23. Bestaat er voor het vak Nederlands naar uw mening een specifieke vmbo-inhoud?

Tabel 45

	Frequentie	%	Valid %
Nee	97	46,2	48,5
Ja	103	49,0	51,5
Subtotaal	200	95,2	100,0
Missing values	10	4,8	
Totaal	210	100	

De verdeling bij deze vraag is vrij gelijkmatig: 48,5% van de docenten is van mening dat er voor het vak Nederlands geen specifieke vmbo-inhoud bestaat; 51,5% is van mening dat die er wel is (tabel 45).

De docenten die deze vraag met ja beantwoordden werd gevraagd aan te geven waarin de vmbo-inhoud zich onderscheidt van de havo-/vwo-inhoud. In de toelichtingen zijn de genoemde sleutelbegrippen per thema geordend. Ook is een ranglijst weergegeven van de sleutelbegrippen die meer dan eens door de docenten genoemd werden om het verschil in inhoud te typeren.

Toelichtingen

Niveau

lagere moeilijkheidsgraad/ gemakkelijker/ lager niveau	8
minder diepgang	6
lager tempo	1
minder analytisch	1
puur reproductief	1

Leerlingenmerken

actief sociaal gericht	1
praktijkgerichte leerlingen	1
kort geheugen	1
minder leggen van verbanden	1
weinig waarom ervaringen	1

Opdrachten (vorm)

kortere opdrachten/ beperktere omvang/ hanteerbaar	8
duidelijker geformuleerde opdrachten	2
duidelijkere lay-out	2
visueler	1

Opdrachten (inhoud)

meer praktisch/ praktijk- en beroepsgericht	44
meer toepassingsgericht	12
meer concreet	3
meer gericht op basisvaardigheden	3
doelgericht	1

gericht op vervolgopleiding	1
nadruk op vaardigheden	1
integratie van onderdelen	1

Didactiek

meer structuur bieden/ gestructureerde uitleg	4
meer herhalen	4
meer oefenen	3
eenvoudiger taalgebruik	3
leren door doen	1
rekening houden met verschillende niveaus	1
doorgaande lijn	1
meer strategieën en stappenplannen	1
aandacht voor plannen	1

Werkvormen

meer zelfstandig werken	1

Motivatie

beter aansluiten op belevingswereld/ interesse leerling	15
meer afwisseling/ variatie	3
werelds/ gericht op dagelijks leven	2
aantrekkelijkheid stof	1

Begeleiding

veel meer leerlinggericht	4
meer persoonlijk	1
dichter bij het kind	1
meer ondersteuning bieden	1

Sociale vaardigheden

meer aandacht voor sociale omgangsvormen	3
vergroting maatschappelijke redzaamheid	2

Fictie

aangepaste fictie/ lagere moeilijkheidsgraad	6
meer gevarieerde fictieonderdelen	3
minder fictie	1
veel achtergrondinformatie fictie	1
aangepaste literatuur/ andere onderwerpen	4
minder literatuur	3
geen literatuurgeschiedenis	1
minder cultuur	1
specifieke jeugdliteratuur	2

Spreek- en gespreksvaardigheid

meer spreekvaardigheid	4
zich leren uiten/ presenteren	2
aandacht voor presentatie	1

Luister- en kijkvaardigheid

meer luister- en kijkvaardigheid	1

Leesvaardigheid

begrijpelijke teksten/ lagere moeilijkheidsgraad	7
meer leesvaardigheid (taalbegrip)	5
kortere teksten	1
minder zakelijke teksten	1

Schrijfvaardigheid

meer schrijfvaardigheid	5
lagere moeilijkheidsgraad schrijfvaardigheid	4
meer kleine schrijfp opdrachten	1
met name brieven en affiches	1

Spelling/ grammatica

minder grammatica (minder theorie, regels)	19
meer spelling	5
minder spelling	4
geen grammatica (alleen functionele spellingsstof)	2
wel taal, maar ontleden aangepast	2
taalkundige en redekundige ontleding	1

Woordenschat

meer woordenschat	7
aandacht voor vaktaal	1
aandacht voor schooltaal	1

Ranglijst van sleutelbegrippen die meerdere malen genoemd zijn

meer praktisch/ praktijk- en beroepsgericht	44
minder grammatica (minder theorie, regels)	19
beter aansluiten op belevingswereld/ interesse leerling	15
meer toepassingsgericht	12
lagere moeilijkheidsgraad/ gemakkelijker/ lager niveau	8
kortere opdrachten/ beperktere omvang/ hanteerbaar	8
begrijpelijke teksten/ lagere moeilijkheidsgraad	7
meer woordenschat	7
minder diepgang	6
aangepaste fictie/ lagere moeilijkheidsgraad	6
meer leesvaardigheid (taalbegrip)	5
meer schrijfvaardigheid	5
meer spelling	5
meer structuur bieden/ gestructureerde uitleg	4
meer herhalen	4
veel meer leerlinggericht	4
meer spreekvaardigheid	4
aangepaste literatuur/ andere onderwerpen	4
lagere moeilijkheidsgraad schrijfvaardigheid	4
minder spelling	4
meer concreet	3
meer gericht op basisvaardigheden	3

meer oefenen	3
eenvoudiger taalgebruik	3
meer afwisseling/ variatie	3
meer aandacht voor sociale omgangsvormen	3
meer gevarieerde fictieonderdelen	3
minder literatuur	3
duidelijker geformuleerde opdrachten	2
duidelijkere lay-out	2
werelds/ gericht op dagelijks leven	2
vergroting maatschappelijke redzaamheid	2
zich leren uiten/ presenteren	2
specifieke jeugdliteratuur	2
geen grammatica (alleen functionele spellingsstof)	2
wel taal, maar ontleden aangepast	2

24. Bestaat er voor het vak Nederlands naar uw mening een specifieke vmbo-didactiek?

Tabel 46

	Frequentie	%	Valid %
Nee	51	24,3	25,2
Ja	151	71,9	74,8
Subtotaal	202	96,2	100,0
Missing values	8	3,8	
Totaal	210	100	

In tegenstelling tot de vorige vraag over het al dan niet bestaan van een specifieke vmbo-inhoud is er bij deze vraag over het al dan niet bestaan van een specifieke vmbo-didactiek geen sprake van een gelijkmatige verdeling.

Slechts 25,2% van de docenten is van mening dat er geen specifieke vmbo-didactiek bestaat; het merendeel van de docenten (74,8%) is van mening dat er wel degelijk een specifieke vmbo-didactiek bestaat (tabel 46).

Ook hier werd de docenten die de vraag met ja hadden beantwoord, gevraagd aan te geven waarin de vmbo-didactiek zich onderscheidt van de havo-/vwo-didactiek. In de toelichtingen zijn de genoemde sleutelbegrippen per thema geordend. Ook is een ranglijst weergegeven van de sleutelbegrippen die meer dan eens door de docenten genoemd werden om het verschil in didactiek te typeren.

Toelichtingen

Niveau

lagere moeilijkheidsgraad/ lager niveau	5
lager tempo/ langzamer	7
minder analytisch/ concreter	5
niet erg op 'kennis' gericht	3

Leerlingkenmerken

behoefte van de leerlingen zich erkend te weten	2
individualiteit	1
ander soort leerlingen	1
sociaal-emotionele verschillen	1
leerlingproblematiek	1
zorgleerlingen	1
taalzwakheid	1

Opdrachten (vorm)

kleinere stappen/ hapklare brokken	16
kortere opdrachten	3
aangepast taalgebruik	3
korte leermomenten	1

Opdrachten (inhoud)

meer praktisch/ praktijk-, beroepsgericht	34
concreter/ meer toepassingsgericht	10
duidelijkere samenhang met andere vakken aangeven	2
meer richten op vervolgopleiding	1
aangepaste leerstof	1
creatieve opdrachten	1

Didactiek

duidelijke structuur bieden/ duidelijkheid	25
meer herhalen	24
korte duidelijke instructie	19
leren door doen	12
meer oefenen (ook met zelfde onderwerp in andere vorm)	6
niet te ver vooruit plannen	3
hulp bij plannen	1
meer mogelijkheden om te herkansen	1
theorie kort klassikaal bespreken	1
spelenderwijs leren	1
meer automatiseren	1
aandacht voor bewustwording van taaluiting	1
aandacht voor zelfredzaamheid d.m.v. taal	1

Motivatie

meer aansluiten bij belevingswereld/ interesses	15
meer toegepast op actualiteit	1
levensechte situaties creëren	2

Docent

meer geduld van de docent nodig	4
directere feedback door docent	3
meer aandacht voor orde in de klas	2
flexibiliteit/ flexibel omgaan met leerlingen (ook wel eens geen Nederlands geven)	1

Uitleg

meer uitleg	10
eenvoudige uitleg	4
meer gevisualiseerd/ geïllustreerd	3
meer voorbeelden	2
1 probleem 6 x verschillende uitleg	1

Sturing

veel controleren	5
gestuurde vrijheid/ meer sturen	3
schoolser/ geen studiehuis werkwijze/ wel lesgeven	2
huiswerk opgeven en controleren/ geen studiewijzers	1
vaker frontaal les	1

Werkvormen

veel zelfstandig laten werken	6
minder zelfstandig leren	5
veel samenwerken/ groepswerk	3

Motivatie

meer afwisseling/ variatie opdrachten, leerstofaanbod	18
meer variatie/ activerende werkvormen	13
meer motivatiegericht lesgeven	13
rekening houden met korte spanningsboog/ concentratie	7
aantrekkelijk/ uitnodigend	3
eigen inbreng leerlingen	1
veel succesbeleving laten ervaren	1
op een bijzonder leuke/ geestige manier	1
andere interesse leerlingen	1
mooie verzorging apart belonen	1

Begeleiding

meer persoonsgebonden/ leerlinggericht	9
meer begeleiding	7
(veel) individuele aandacht/specifieke begeleiding	5
rekening houden met verschillend tempo leerlingen	2
differentiatie	1
meer aandacht voor achterstandsleerlingen	1
bemoedigen	1
steunen	1
meer interactie	1

Sociale vaardigheden

meer aandacht voor sociale vaardigheden/ opvoedend	4

Spreek- en gespreksvaardigheid

meer spreken	1

Leesvaardigheid

meer lezen	1
korte attractieve stukjes tekst	1

Spelling/ grammatica

minder grammatica (minder theorie, regels)	4

Woordenschat

meer aandacht voor woordenschat	1

Overig

intellectuele vaardigheden	1
tijd	1
theorie	1
"leerlijnen" (bij Taallijnen een terugkerend hoofdstuk)	1

Ranglijst van sleutelbegrippen die meerdere malen genoemd zijn

meer praktisch/ praktijk-, beroepsgericht	34
duidelijke structuur bieden/ duidelijkheid	25
meer herhalen	24
korte duidelijke instructie	19
meer afwisseling/ variatie opdrachten, leerstofaanbod	18
kleinere stappen/ hapklare brokken	16
meer aansluiten bij belevingswereld/ interesses	15
meer variatie/ activerende werkvormen	13
meer motivatiegericht lesgeven	13
leren door doen	12
concreter/ meer toepassingsgericht	10
meer uitleg	10
meer persoonsgebonden/ leerlinggericht	9
lager tempo/ langzamer	7
rekening houden met korte spanningsboog/ concentratie	7
meer begeleiding	7
meer oefenen (ook met zelfde onderwerpen in andere vorm)	6
veel zelfstandig laten werken	6
lagere moeilijkheidsgraad/ lager niveau	5
minder analytisch/ concreter	5
veel controleren	5
minder zelfstandig leren	5
(veel) individuele aandacht/specifieke begeleiding	5
meer geduld van de docent nodig	4
eenvoudige uitleg	4
meer aandacht voor sociale vaardigheden/ opvoedend	4
minder grammatica (minder theorie, regels)	4
niet erg op 'kennis' gericht	3
kortere opdrachten	3
aangepast taalgebruik	3
niet te ver vooruit plannen	3
directere feedback door docent	3
meer gevisualiseerd/ geïllustreerd	3
gestuurde vrijheid/ meer sturen	3
veel samenwerken/ groepswerk	3
aantrekkelijk/ uitnodigend	3
behoefte van de leerlingen zich erkend te weten	2
duidelijkere samenhang met andere vakken aangeven	2
levensechte situaties creëren	2
meer aandacht voor orde in de klas	2
meer voorbeelden	2
schoolser/ geen studiehuis werkwijze/ wel lesgeven	2
rekening houden met verschillend tempo leerlingen	2

25.a Hoeveel procent van de leerlingen met een taalachterstand zijn er volgens u ongeveer in de vmbo-bovenbouw op uw school?

Tabel 47

Achterstand	Frequentie	%	Valid %
0	7	3,3	3,8
1	4	1,9	2,2
2	5	2,4	2,7
5	29	13,8	15,7
8	1	0,5	0,5
10	32	15,2	17,3
11	1	0,5	0,5
15	5	2,4	2,7
16	1	0,5	0,5
18	1	0,5	0,5
20	24	11,4	13,0
22	2	1,0	1,1
25	11	5,2	5,9
30	16	7,6	8,6
35	5	2,4	2,7
40	14	6,7	7,6
50	7	3,3	3,8
60	4	1,9	2,2
65	1	0,5	0,5
70	6	2,9	3,2
75	2	1,0	1,1
80	2	1,0	1,1
85	1	0,5	0,5
99	4	1,9	2,2
Subtotaal	185	88,1	100,0
Missing values	25	11,9	
Totaal	210	100,0	
Gemiddelde			24,3

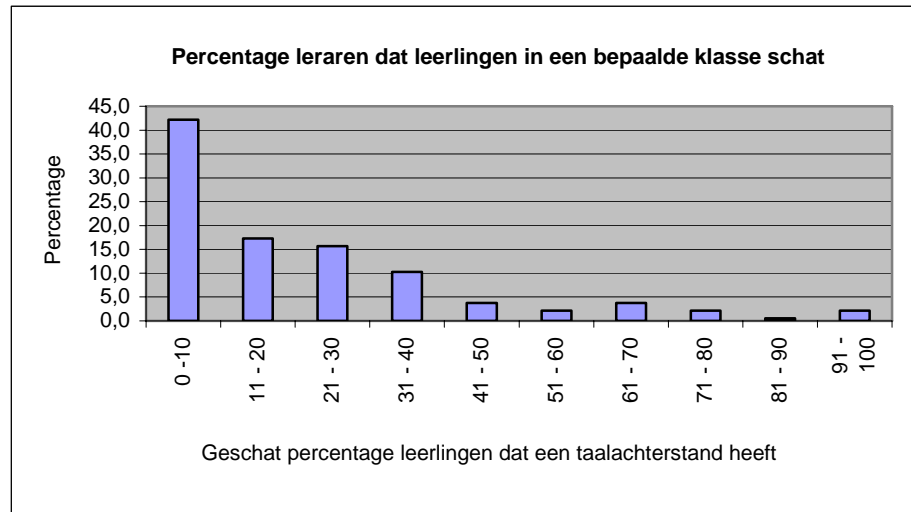
Het gemiddelde percentage leerlingen in de vmbo-bovenbouw dat een taalachterstand heeft wordt door de docenten geschat op 24,3%. Dit blijkt uit tabel 47 waarin het (gewogen) gemiddelde van de percentages berekend is.

In tabel 48 zijn de door de docenten geschatte percentages leerlingen gecategoriseerd: categorie 0-10% (leerlingen met een taalachterstand) tot 91-100%. We zien daarin dat de meeste docenten (42,2%) percentages hebben genoemd tussen de 0% en de 10%. Deze verdeling in categorieën is ook weergegeven in grafiek 26.

Tabel 48

Geschat percentage leerlingen dat een taalachterstand heeft	Percentage leraren dat leerlingen in deze klasse schat
0 - 10	42,2
11 - 20	17,3
21 - 30	15,7
31 - 40	10,3
41 - 50	3,8
51 - 60	2,2
61 - 70	3,8
71 - 80	2,2
81 - 90	0,5
91 - 100	2,2

Grafiek 26

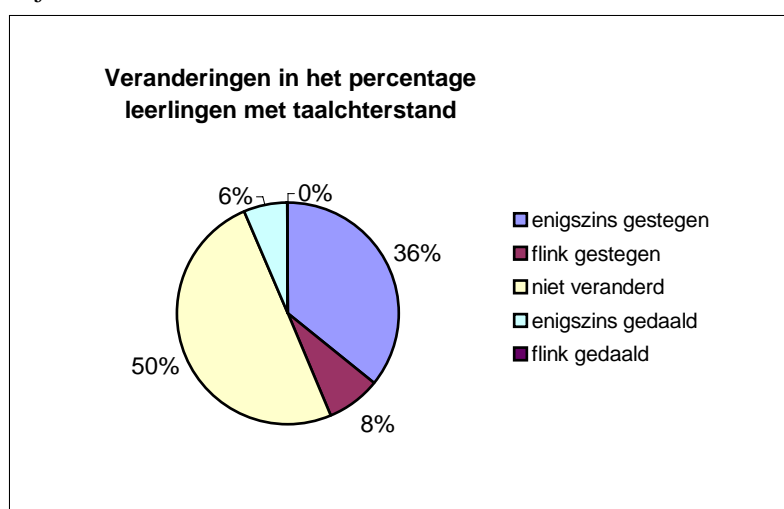
25.b Is het percentage leerlingen met taalachterstand vergeleken met 2 jaar geleden veranderd?

Tabel 49

	Frequentie	%	Valid %
Enigszins gestegen	68	32,4	35,8
Flink gestegen	15	7,1	7,9
Niet veranderd	95	45,2	50,0
Enigszins gedaald	12	5,7	6,3
Flink gedaald	0	0,0	0,0
Subtotaal	190	90,5	100,0
Missing values	20	9,5	
Totaal	210	100,0	

In tabel 49 zien we dat de meeste docenten (50%) van mening zijn dat het percentage leerlingen met een taalachterstand ten opzicht van twee jaar geleden niet veranderd is. 35,8% van de docenten ziet daarentegen een lichte stijging van het percentage leerlingen met een taalachterstand. Deze verdelingen zijn ook weergegeven in het cirkeldiagram (grafiek 27).

Grafiek 27

26. Kunt u leerlingen met een taalachterstand naar uw mening voldoende steun bieden in uw lessen Nederlands?

Tabel 50

	Frequentie	%	Valid %
Ja	48	22,9	23,5
Enigszins	110	52,4	53,9
Nee	46	21,9	22,5
Subtotaal	204	97,1	100,0
Missing values	6	2,9	
Totaal	210	100	

Op de vraag of de docenten de leerlingen met een taalachterstand voldoende steun kunnen bieden tijdens de lessen Nederlands antwoordt 53,9% van de docenten dit enigszins te kunnen.

23,5% van de docenten zegt de leerlingen voldoende steun te kunnen bieden; 22,5% zegt de leerlingen niet voldoende steun te kunnen bieden (tabel 50).

Zie ook de toelichtingen.

Toelichtingen

gk	te grote klassen
gtr	gebrek aan tijd en ruimte (en faciliteiten)
mm	materiaal ontbreekt/ methode niet toereikend
pa	problemen met allochtone leerlingen
pd	problemen met dyslectische leerlingen
psz	problemen met leerlingen met sociaal zwakkere achtergrond
au	aparte uren voor leerlingen met taalachterstand
rt	remedial teaching
di	differentiatie/ individuele begeleiding tijdens les
ft	faciliteiten/ ondersteuning toereikend
kk	kleine klassen: differentiatie haalbaar/ individuele begeleiding leerlingen mogelijk

Aparte uren voor leerlingen met taalachterstand (17x)

enigszins	au	leerlingen in de onderbouw krijgen 1 uur per week vakhulples
enigszins	au	leerlingen komen op de specifieke steunuren beter aan hun trekken
enigszins	au	wat niet in reguliere lessen kan, wordt eventueel voortgezet in steunles
ja	au	wij werken volgens de ivo-methode, waarbij leerlingen met moeilijkheden een uur extra les (uitleg) krijgen over de onderdelen van het vak die niet begrepen werden
nee	au	het merendeel gaat buiten de les om
ja	au	aparte bijspijkermomenten
nee	au	aparte lessen vakbegeleiding
ja	au	aparte uren

ja	au	dalton-uren bieden voldoende mogelijkheid
nee	au	deze leerlingen krijgen extra begeleiding
enigszins	au	deze leerlingen krijgen extra ondersteuning buiten de reguliere lessen
nee	au	eventueel aparte begeleiding
enigszins	au	extra taal- projecturen les
ja	au	extra uur Nederlands
nee	au	niet of nauwelijks in de les, wel daarbuiten ook in schakelklas
enigszins	au	voor lwoo leerlingen een speciaal traject inzetten of ontwikkelen
enigszins	au/rt	ook hulp buiten lessen Nederlands (leesgroepen rt en dyslexieprogramma)

Gebrek aan tijd en ruimte (en faciliteiten) (15x)

nee	gtr	te weinig ruimte en tijd
enigszins	gtr	er zouden extra uren voor moeten zijn
enigszins	gtr	soms heb je wat extra tijd nodig
enigszins	gtr	dit kost tijd en energie
nee	gtr	geen extra faciliteiten
nee	gtr	geen prioriteit van directie
nee	gtr	geen tijd
nee	gtr	geen tijd en te veel niveauverschillen
nee	gtr	meer tijd in investeren
enigszins	gtr	te weinig financiële mogelijkheden voor extra ondersteuning.
nee	gtr	te weinig tijd
nee	gtr	te weinig tijd
nee	gtr	te weinig tijd, geen computerfaciliteiten
ja	gtr/au	ontbreekt de tijd voor, daarom hebben we een speciale taalgroep voor deze leerlingen
nee	gtr/mm	te weinig tijd, geen materiaal voor beschikbaar, te veel leerlingen met een achterstand, dus ik pas mijn lessen aan

Te grote klassen (12x)

nee	gk	veel te veel leerlingen in één klas
enigszins	gk	soms zijn de klassen te vol om persoonlijke aandacht te geven
nee	gk	te veel leerlingen in de klas
enigszins	gk	soms te grote klassen
enigszins	gk	klassen te groot
enigszins	gk	als de klassen niet te groot zijn lukt het wel
enigszins	gk	door vaak te grote klassen lastig te realiseren
enigszins	gk	grote groepen bieden weinig mogelijkheden voor individuele begeleiding
enigszins	gk	te grote groepen
nee	gk	te grote groepen
enigszins	gk	te grote klassen
nee	gk	volle klas

Remedial teaching (9x)

nee	rt	remedial teaching is nodig
enigszins	rt	en anders tijdens rt hulp-uren
nee	rt	hiervoor hebben we remedial teaching

enigszins	rt	kan de hulp inroepen van remedial teacher
enigszins	rt	rt + kleine klassen lwoo
enigszins	rt	rt en klas 1 en 2
enigszins	rt	via remedial teaching extra opdrachten
enigszins	rt	we hebben aparte steunlessen en uren voor rt
enigszins	rt	de desbetreffende leerlingen hebben in de onderbouw vaak al extra zorg gehad (rt)

Faciliteiten/ ondersteuning toereikend (7x)

nee	ft	er is ondersteuning
ja	ft	werkplekken, 5 laptops, 7 pc's met internet, goede rt-ruimte direct bij het lokaal
?	ft	bijna geen allochtone leerlingen
enigszins	ft	eigenlijk zijn alle lessen al aardig aangepast
enigszins	ft	ik maak geen gebruik van aparte hulpprogramma's omdat het grootste deel van de leerlingen moeite heeft met de taal
ja	ft	er is sprake van taalbeleid
ja	ft	voorbeelden gebruiken

Differentiatie/ individuele begeleiding tijdens les (4x)

enigszins	di	meestal is er wel ruimte voor individuele begeleiding (afhankelijk van klas)
enigszins	di	extra uitleg, extra oefeningen
ja	di	gedifferentieerd onderwijs; aandacht voor taalzwakkeren
enigszins	di	je kunt ze hooguit elke les iets meer aandacht schenken, maar dat blijft te weinig

Te grote klassen / gebrek aan tijd en ruimte (en faciliteiten) (4x)

nee	gk/gtr	voorbereiding examen en het klassikale systeem staan dat in de weg; extra lessen en individueel les zou veel oplossen (groepen te groot!)
enigszins	gk/gtr	bij de lwoo groepen wel, maar bij de vmbo-groepen kom je er niet aan toe (meer leerlingen, minder tijd)
nee	gk/gtr	te grote klassen en te weinig uren
nee	gk/gtr	te grote klassen en te weinig uren

Problemen met allochtone leerlingen (3x)

enigszins	pa	vooral allochtone leerlingen hebben vaak veel moeite met Nederlands door te weinig ervaring
enigszins	pa	85% zwarte school; programma houdt rekening met onze leerlingenpopulatie
enigszins	pa	het blijft moeilijk om leerlingen met een andere thuistaal te stimuleren

Problemen met dyslectische leerlingen (2x)

nee	pd	door relatief veel dyslectische leerlingen
enigszins	pd	veel dyslectische leerlingen; dat vraagt veel individuele aanpassingen

Problemen met leerlingen met sociaal zwakkere achtergrond (2x)

enigszins	psz	studiehouding van leerlingen met sociaal zwakkere achtergrond hindert taalverwerving
enigszins	psz	taalachterstand heeft te maken met maatschappelijke factoren

Kleine klassen: differentiatie haalbaar/ individuele begeleiding leerlingen mogelijk (1x)

ja	kk	door kleine klassen mogelijk

Materiaal ontbreekt/ methode niet toereikend (1x)

enigszins	mm	methode is niet altijd toereikend (Taallijnen)

Overig (3x)

enigszins		we maken een start met het posterproject
enigszins		meer altijd wenselijk
nee		teveel verschillende onderdelen

27. Kunt u verschillen tussen de vmbo-leerlingen naar uw mening voldoende overbruggen met differentiatiemaatregelen?

Tabel 51

	Frequentie	%	Valid %
Ja	64	30,5	31,4
Enigszins	109	51,9	53,4
Nee	31	14,8	15,2
Subtotaal	204	97,1	100,0
Missing values	6	2,9	
Totaal	210	100	

53,4% van de docenten zegt de verschillen tussen de vmbo-leerlingen enigszins te kunnen overbruggen met differentiatiemaatregelen; 31,4% van de docenten zegt dit voldoende te kunnen en 15,2% zegt dit onvoldoende te kunnen (tabel 51). Zie ook de toelichtingen.

Toelichtingen

gk	te grote klassen
gtr	gebrek aan tijd en ruimte (en faciliteiten)
mm	materiaal ontbreekt/ methode niet toereikend
au	aparte uren voor leerlingen met taalachterstand
rt	remedial teaching
di	differentiatie/ individuele begeleiding tijdens les
kk	kleine klassen: differentiatie haalbaar/ individuele begeleiding leerlingen mogelijk
em	eigen of ander materiaal als aanvulling van de methode
ml	motivatie leerlingen laag
mt	methode (materiaal) toereikend

Gebrek aan tijd en ruimte (en faciliteiten) (8x)

nee	gtr	te weinig ruimte en tijd
enigszins	gtr	leerlingen met forse achterstand worden extra bijgespijkerd, maar door tijdsproblemen is het vaak een druppel op een gloeiende plaat
enigszins	gtr	weinig tijd voor
enigszins	gtr	daar is vaak onvoldoende tijd voor
nee	gtr	geen ruimte binnen de lessen
nee	gtr	gaat ten koste van de anderen
enigszins	gtr	niet bij iedereen, de verschillen variëren nogal
enigszins	gtr	vergt veel voorbereiding en overlegmomenten met collega's

Materiaal ontbreekt/ methode niet toereikend (7x)

enigszins	mm	niet a.d.h.v. de methode (niet voldoende in elk geval)
enigszins	mm	voor vmbo-leerlingen is op onze school weinig materiaal aanwezig
enigszins	mm	dikwijls niet voldoende materiaal

enigszins	mm	het boek geeft niet echt veel mogelijkheden (Taallijnen)
enigszins	mm	de methode voorziet daar te weinig in vanwege een cd-rom met oefeningen; op school zijn er echter te weinig computers
enigszins	mm	graag meer extra stof voor de bk-leerlingen
nee	mm	slechte methode

Eigen of ander materiaal als aanvulling van de methode (6x)

ja	em	erg veel eigen materiaal in de loop der jaren
ja	em	ik zorg altijd voor herhalingsstof, oefenstof en verdiepingsstof
enigszins	em	d.m.v. differentiatiewerkboeken
ja	em	veel extra ondersteuningsmateriaal
enigszins	em	herhalingsstof en verdiepingsstof
enigszins	em	d.m.v. het taal-project

Methode (materiaal) toereikend (4x)

nee	mt	aangezien onze school alleen een vmbo tl aanbiedt, zijn wij niet gericht op echte differentiatie, de methode biedt wel mogelijkheden (Nieuw Nederlands Stereditie)
ja	mt	de methode biedt daar mogelijkheden toe
ja	mt	de normale verschillen binnen bepaalde bandbreedte, geen specifieke hulp
ja	mt	methode biedt differentiatiemogelijkheden

Te grote klassen (4x)

enigszins	gk	klassen te groot
nee	gk	de leerlingen missen concentratie om zelfstandig te werken en de klassen zijn te vol om het overzicht te houden
nee	gk/gtr	differentiatie blijft in grote groepen moeilijk te regelen, ook werken computers vaak niet of zijn in gebruik
enigszins	gk/mm	grote klassen en differentiatie maatregelen vaak niet effectief genoeg

Aparte uren voor leerlingen met taalachterstand (3x)

enigszins	au	in herhalingsperiodes werken leerlingen aan die onderdelen die ze nog niet voldoende beheersen
enigszins	au	ze krijgen extra lessen of buiten de klas anders les van een speciale docent
ja	au/pa	extra lessen binnen lessen anderstaligen

Kleine klassen: differentiatie haalbaar/ individuele begeleiding leerlingen mogelijk (2x)

ja	kk	kleine groepen (15 leerlingen lwoo)
ja	kk	kleine klassen; leerlingen kunnen herhalen en verdiepen naar keuze

Motivatatie leerlingen laag (2x)

nee	ml	leerlingen willen liever niet werken, intrinsieke motivatie ontbreekt; "waarom zou ik meer of moeilijker werk doen?"
enigszins	ml	veel leerlingen hebben naast niveau problemen met motivatie; vanaf de basisschool zijn ze slecht in Nederlands, we moeten ze dus ook vertrouwen bijbrengen

Differentiatie/ individuele begeleiding tijdens les (1x)

enigszins	di	er blijft veel onwil bij extra hulp, er moet meer handig geïntegreerd cq gedifferentieerd worden aangeboden

Remedial teaching (1x)

nee	rt	organisatorisch erg moeilijk, wel veel rt in klas 1 en 2

Overig (5x)

enigszins		differentiatie is m.i. een achterhaald begrip
enigszins		er zal regelmatig contact moeten zijn met andere docenten, in het bijzonder met de docenten van de vreemde talen
enigszins		het aantal leerlingen met een taalachterstand lijkt gestegen, toch worden dezelfde schoolresultaten behaald (iets vooruitgegaan zelfs)
enigszins		soms komen havo-leerlingen vanwege luiheid op een lager niveau terecht
enigszins		voornamelijk bij fictie en spreken

28. Heeft u behoefte aan ondersteuning van buiten de school bij uw lessen Nederlands in het vmbo?

Tabel 52

	Frequentie	%	Valid %
Ja	75	35,7	36,8
Nee	129	61,4	63,2
Subtotaal	204	97,1	100,0
Missing values	6	2,9	
Totaal	210	100,0	

63,2% van de docenten zegt geen behoefte te hebben aan ondersteuning van buiten de school bij de lessen Nederlands in het vmbo; 36,8% zegt hier wel behoefte aan te hebben (tabel 52).

Zie ook de toelichtingen.

Toelichtingen

og	ondersteuning gewenst
p	praktische ondersteuning gewenst
ds	ondersteuning op het gebied van dyslexie gewenst
df	ondersteuning op het gebied van differentiatie gewenst
i	ondersteuning op het gebied van integratie van Nederlands gewenst
sv	ondersteuning op het gebied van sociale vaardigheden gewenst
lwoo/rt	lwoo en diverse problemen (adhd) en remedial teaching
ta	ondersteuning m.b.t. taalachterstanden
lv	ondersteuning m.b.t. leesvaardigheid
lp	ondersteuning d.m.v. kant en klaar lesmateriaal en projecten
mt	methode (materiaal) toereikend
on	ondersteuning niet gewenst/ er is al ondersteuning

Ondersteuning gewenst (10x)

ja	og	als de kwaliteit van de cursus goed is; maar ik heb slechte ervaringen
	og	elke ondersteuning is een mogelijkheid waar je gebruik van kunt maken
ja	og	er moet wat veranderen binnen de school en binnen de lessen Nederlands
ja	og	graag afstemmen in welke mate wij als school meer eisen dan het landelijke of juist te weinig eisen
ja	og	hoe meer know how des te beter
ja	og	ideeën zijn altijd welkom
ja	og	nieuwe ideeën om het voor de leerlingen spannend te houden
ja	og	om werk uit handen te nemen; door tijdgebrek komt het er niet altijd van het te doen zoals je zou willen
ja	og	overleg met docenten van andere vmbo-scholen zou wenselijk zijn d.m.v. e-mail of boeken

ja	og	tijdens opleiding te weinig gehad; meer didactiek, aanpak groep

Ondersteuning niet gewenst/ er is al ondersteuning (9x)

nee	on	er wordt intern naar oplossingen gezocht
nee	on	onze school lost dit zelf op d.m.v. didactische ondersteuning / rt
nee	on	over het algemeen loopt het goed, al is extra informatie nooit weg
nee	on	we zitten al vol met de 'basisvormingsonderwijsvernieuwingslag'; wel in 2003 intensief voorbereid op nieuwe methode
ja	on	wij krijgen steun van het orthopedagogisch centrum uit Utrecht
ja	on	wordt reeds gegeven
nee	on	ik moet eerst ervaring met nieuwe methode opdoen om hierover te kunnen oordelen
nee	on	momenteel samenwerking met APS gestart: training docenten m.b.t. taalwerkplaats
nee	on	leerlingen op het vmbo zijn o.a. door slechte prestaties bij Nederlands gedemotiveerd geraakt; door ze extra materiaal aan te bieden werken ze met nog meer tegenzin

Ondersteuning op het gebied van integratie van Nederlands gewenst (5x)

ja	i	om integratie en organisatie ervan te effectueren
ja	i	vooral met de integratie van mijn vak met andere avo-vakken en beroepsgerichte vakken in de projectweken
ja	i	als er geïntegreerd moet worden graag HOE!
ja	i	bedrijfsleven, ROC's etc.
ja	i	gericht op het nieuwe leren

Ondersteuning d.m.v. kant en klaar lesmateriaal en projecten (3x)

ja	lp	meer keuze in lesmateriaal en kant en klare projecten
ja	lp	tips en nieuwe leerstof etc. zijn altijd welkom
ja	lp	lesmaterialen die de actualiteit in de school brengen; lesbrieven e.d.

Lwoo en diverse problemen (adhd) en remedial teaching (3x)

ja	lwoo/rt	niet zozeer vakinhoudelijk, maar meer in het omgaan met bijv. lwoo-kinderen en adhd etc.
ja	lwoo/rt	overleg met andere rt-collega's
ja	lwoo/rt /ds	remedial teaching; met name voor leerlingen met dyslexieproblematiek

Ondersteuning m.b.t. taalachterstanden (3x)

ja	ta	iemand die stoomcursussen Nederlands kan geven
ja	ta	materiaal voor kinderen met een taalachterstand en kinderen die nog maar kort in Nederland wonen
ja	ta	taalachterstand verkleinen

Ondersteuning op het gebied van differentiatie gewenst (2x)

ja	df	differentiatiemogelijkheden en hoe het vak aantrekkelijker te maken
ja	df	misschien bij differentiatie

Ondersteuning op het gebied van dyslexie gewenst (2x)

ja	ds	behoefte aan ondersteuning t.a.v. dyslexie
ja	ds/sv	dyslectische leerlingen/ leerlingen met sociale problemen hebben andere benadering nodig

Praktische ondersteuning gewenst (2x)

ja	p	maar dan meer praktisch gericht
ja	p	praktisch, geen theoretisch geneuzel!

Ondersteuning op het gebied van sociale vaardigheden gewenst (1x)

ja	sv	iemand die sociale vaardigheden kan trainen

Ondersteuning m.b.t. leesvaardigheid (1x)

ja	lv	begrijpend lezen; de basis ontbreekt dus een onderdeel als tekstverklaring verloopt moeizaam terwijl het wel een examenonderdeel is

Methode (materiaal) toereikend (1x)

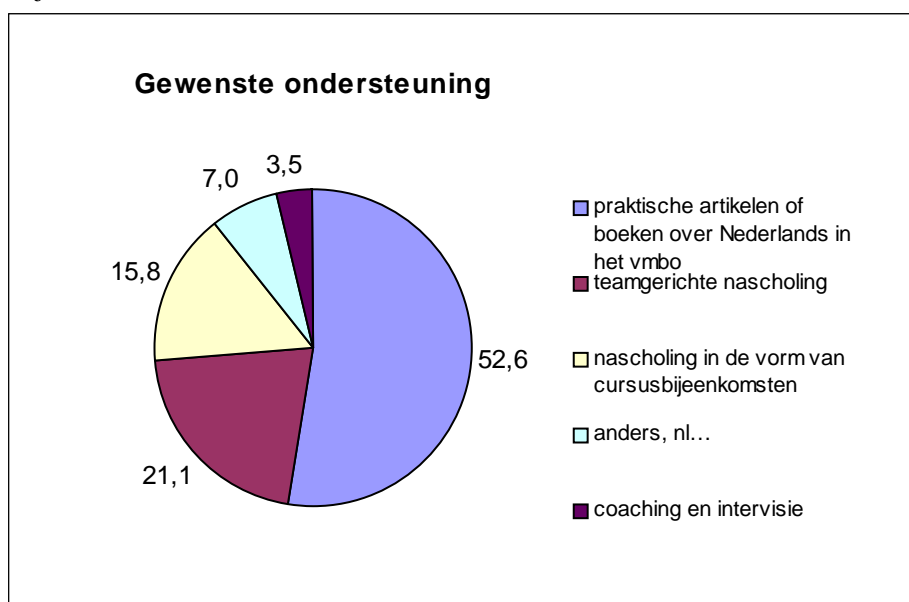
nee	mt	de huidige methode biedt voldoende mogelijkheden (Nieuw Nederlands Stereditie)

29. Zo ja, welke type ondersteuning wenst u?

Tabel 53

	Frequentie	%	Valid %
. Teamgerichte nascholing	12	5,7	21,1
. Nascholing in de vorm van cursusbijeenkomsten	9	4,3	15,8
. Praktische artikelen of boeken over Nederlands in het vmbo	30	14,3	52,6
. Coaching en intervisie	2	1,0	3,5
. Anders, nl...	4	1,9	7,0
Subtotaal	57	27,1	100,0
Missing values	153	72,9	
Totaal	210	100	

Grafiek 28

Uit tabel 53 blijkt dat 52,6% van de docenten het liefst ondersteuning zou krijgen in de vorm van praktische artikelen of boeken over Nederlands in het vmbo. Hierop volgt het percentage docenten dat graag teamgerichte nascholing zou doen (21,1%). De verdelingen zijn ook weergegeven in grafiek 28.

7% van de docenten wenst een ander type ondersteuning; zie de toelichtingen die hierbij werden gegeven.

NB: De percentages die hier genoemd zijn verwijzen niet naar de totale groep docenten (210) die aan de enquête heeft meegedaan, maar naar die docenten die ondersteuning wensen (en die deze vraag hebben ingevuld!).

Toelichtingen

Anders, namelijk:

nieuwe ontwikkelingen; werken op de pc
digitaal
gericht lesmateriaal voor vmbo-leerlingen
veel meer aanbod van middelen via internet zodat je niet zo afhankelijk bent van je eigen inzet
remedial teaching
materiaal voor kinderen met een taalachterstand en kinderen die nog maar kort in Nederland wonen
faciliteiten
ondersteuning op het gebied van integratie en de organisatie hiervan
mogelijkheden om zaken toe te passen
klasse-assistent

30. Wat zou een didactiekboek voor Nederlands in het vmbo volgens u moeten bevatten en wat niet?

Tabel 54

Vakdidactiek per domein (lezen, schrijven)			
	Frequentie	%	Valid %
Wel	171	81,4	87,7
Niet	24	11,4	12,3
Subtotaal	195	92,9	100,0
Missing values	15	7,1	
Totaal	210	100,0	

Lesvoorbeelden			
	Frequentie	%	Valid %
Wel	167	79,5	86,1
Niet	27	12,9	13,9
Subtotaal	194	92,4	100,0
Missing values	16	7,6	
Totaal	210	100,0	

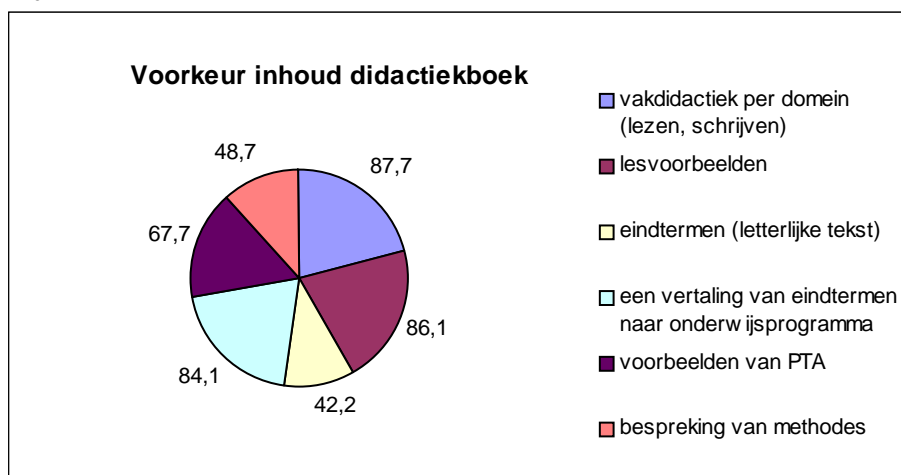
Eindtermen (letterlijke tekst)			
	Frequentie	%	Valid %
Wel	79	37,6	42,2
Niet	108	51,4	57,8
Subtotaal	187	89,0	100,0
Missing values	23	11,0	
Totaal	210	100,0	

Een vertaling van eindtermen naar onderwijsprogramma			
	Frequentie	%	Valid %
Wel	164	78,1	84,1
Niet	31	14,8	15,9
Subtotaal	195	92,9	100,0
Missing values	15	7,1	
Totaal	210	100,0	

Voorbeelden van PTA			
	Frequentie	%	Valid %
Wel	130	61,9	67,7
Niet	62	29,5	32,3
Subtotaal	192	91,4	100,0
Missing values	18	8,6	
Totaal	210	100,0	

Bespreking van methodes			
	Frequentie	%	Valid %
Wel	91	43,3	48,7
Niet	96	45,7	51,3
Subtotaal	187	89,0	100,0
Missing values	23	11,0	
Totaal	210	100,0	

Grafiek 29

Tabel 55

Voorkeur inhoud didactiekboek	
Vakdidactiek per domein (lezen, schrijven)	87,7
Lesvoorbeelden	86,1
Een vertaling van eindtermen naar onderwijsprogramma	84,1
Voorbeelden van PTA	67,7
Bespreking van methodes	48,7
Eindtermen (letterlijke tekst)	42,2

In tabel 54 zijn per onderdeel de percentages docenten weergegeven die dat bepaalde onderdeel al dan niet in een didactiekboek zouden willen.

In grafiek 29 zijn alleen de ja-antwoorden weergegeven en wordt de verdeling duidelijk.

In tabel 55 is een ranglijst gemaakt van de onderdelen. Hieruit blijkt dat 87,7% van de docenten van mening is dat een didactiekboek voor Nederlands in het vmbo het onderdeel vakdidactiek per domein zou moeten bevatten; 86,1% vindt dat er lesvoorbeelden in gegeven moeten worden enz.

**31. Bent u bereid zo nodig mee te werken aan het vervolg van dit onderzoek?
Zo ja, in de vorm van;**

Tabel 56

Observatie van uw lessen		
	Frequentie	%
Niet	184	87,6
Wel	26	12,4
Totaal	210	100,0

Aanleveren van materiaal uit de lespraktijk		
	Frequentie	%
Niet	181	86,2
Wel	29	13,8
Totaal	210	100,0

Diepte-interviews naar aanleiding van deze enquête		
	Frequentie	%
Niet	154	73,3
Wel	56	26,7
Totaal	210	100,0

Tabel 57

Voorkeur type vervolgonderzoek	%
Diepte-interviews naar aanleiding van deze enquête	26,7
Aanleveren van materiaal uit de lespraktijk	13,8
Observatie van uw lessen	12,4

Uit tabel 57 blijkt dat van de docenten 26,7% open staat voor een diepte-interview naar aanleiding van de enquête; 13,8% lesmateriaal uit de lespraktijk wil aanleveren en 12,4% bereid is zijn lessen te laten observeren.

3. Samenvatting en conclusies

3.1 Samenvatting

Persoonlijke gegevens

De enquête naar de stand van zaken rond Nederlands in het vmbo is ingevuld door 210 docenten, die gemiddeld 17 uren per week Nederlands geven, waarvan 14 aan vmbo-leerlingen.

Het grootste deel van de respondenten (63%) geeft les in de theoretische leerweg van het vmbo. 21% geeft les in de gemengde leerweg, 41% in de kaderberoepsgerichte, 33% in de basisberoepsgerichte. 17% geeft les in het leerwegondersteunend onderwijs. (Uiteraard kunnen respondenten in meerdere leerwegen les geven).

Gemiddeld geven de respondenten 18 jaar les, en zijn ze 47 jaar oud. Het grootste deel is ouder dan 45 jaar. De grote meerderheid (74%) heeft een tweedegraads bevoegdheid.

Gegevens over de school en de plaats van het vak Nederlands

Het gemiddelde aantal leerlingen op de scholen van de respondenten bedraagt 977, naar schatting van de respondenten.

Van deze gemiddeld 977 leerlingen zitten er gemiddeld 515 op het vmbo, wederom naar schatting van de respondenten. 75% van de vmbo-afdelingen heeft minder dan 600 leerlingen.

Bij de meeste scholen hebben zich de afgelopen twee jaar geen opvallende wijzigingen voorgedaan in leerlingenaantallen (62% voor wat betreft de scholen als geheel, 73% voor wat betreft de vmbo-afdelingen). Wanneer er wel sprake is van opvallende wijzigingen, betreft het vaker stijgingen van het leerlingenaantal (28% respectievelijk 16%) dan dalingen (11% respectievelijk 11%).

Op de scholen van de respondenten staat het vak Nederlands in de leerjaren 3 en 4 van het vmbo meestal voor drie of vier uren op het rooster.

Het wordt op 86% van de scholen als apart vak gegeven, met aparte uren. Op 14% wordt het deels apart, deels geïntegreerd gegeven. Op geen van de scholen wordt het vak volledig geïntegreerd in zaakvakken, leergebieden of beroepsgerichte vakken, zodanig dat er geen aparte uren meer voor op het rooster staan.

Twee jaar geleden werd het vak Nederlands, aldus de respondenten, nog op 99% van de scholen als apart vak met aparte uren gegeven, en op slechts 1% van de scholen deels apart, deels geïntegreerd.

Het beleid van de scholen is gericht op verder gaande integratie van Nederlands met andere vakken, zo meldt 66% van de respondenten. Twee jaar geleden was dit naar hun zeggen slechts op 22% van de scholen het geval.

Gegevens over de lessen Nederlands van de respondenten

De respondenten gebruiken het meest de methode *Op Nieuw Niveau* (31%), gevolgd door *Nieuw Nederlands* (26%), *Nieuw Nederlands Stereditie* (21%) en *Taallijnen* (17%). Daarnaast ontwikkelen de respondenten ook zelf materiaal, vooral voor fictie (68%), schrijfvaardigheid (46%) en spelling/grammatica (45%). Woordenschat staat onderaan, met toch altijd nog 21%.

Zowel in leerjaar 3 als 4 besteden de respondenten de meeste tijd aan leesvaardigheid (21% respectievelijk 22% van de lestijd Nederlands), schrijfvaardigheid (19% respectievelijk 21%) en fictie (16% in beide jaren). Luister- en kijkvaardigheid en woordenschat staan in jaar 3 onderaan de ranglijst met ieder 10% ; in jaar 4 zijn dat de categorie "anders" en woordenschat met ieder 9%.

De respondenten melden dat zij de inhoud van hun lessen Nederlands afstemmen op wat de leerling bij andere vakken nodig heeft voor vooral de onderdelen schrijfvaardigheid (71% van de respondenten), spreek- en gespreksvaardigheid (61%) en leesvaardigheid (59%). Fictie wordt het minst afgestemd (14%). 73% van de respondenten is in de afgelopen jaar niet meer of minder gaan afstemmen op andere vakken, 27% wel. Bij deze laatste categorie gaat het vooral om meer afstemming, en om het onderdeel schrijfvaardigheid.

58% van de respondenten geeft aan dat Nederlands een grote rol speelt bij het sectorwerkstuk. Docenten Nederlands onderwijzen de leerlingen de noodzakelijke schriftelijke vaardigheden, begeleiden en ondersteunen de leerlingen bij hun schrijfproces, en beoordelen soms ook mede het sectorwerkstuk, zo blijkt uit de toelichtingen van de respondenten. Als het sectorwerkstuk mondeling gepresenteerd moet worden, spelen docenten Nederlands hierbij soms ook een rol.

Meningen van de respondenten over ontwikkelingen in het vak Nederlands

Aan de respondenten is allereerst gevraagd of zij tevreden zijn over hun eigen lessen Nederlands en hun methode.

Over de eigen lessen is 72% tevreden, 27% enigszins tevreden en slechts 1% ontevreden. Een aantal docenten zou tevredener zijn als Nederlands op hun school meer werd geïntegreerd met andere vakken, zo blijkt uit de toelichtingen. 58% van de docenten is tevreden over de gebruikte methode, 30% enigszins, en 12% niet. Veel van de minder of niet tevreden respondenten vinden hun methode verouderd en niet passend bij nieuwe manieren van onderwijzen, zo blijkt uit de toelichtingen.

De respondenten is gevraagd welke positie van het vak Nederlands hun voorkeur heeft als het gaat om de mate van integratie in andere vakken. Een meerderheid van 56% geeft de voorkeur aan een situatie waarin het vak deels apart, deels geïntegreerd wordt gegeven. 39% ziet het daarentegen bij voorkeur als apart vak met aparte uren op het rooster. Volledige integratie van het vak Nederlands met beroepsgerichte vakken of zaakvakken/leergebieden wordt slechts geprefereerd door 3% respectievelijk 2% van de respondenten.

De respondenten vinden leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en spreek- en gespreksvaardigheid de belangrijkste onderdelen van het vak Nederlands. Daarna komen achtereenvolgens spelling/grammatica, luister- en kijkvaardigheid,

woordenschat en fictie. De gemiddelde waarderingscores liggen echter niet ver uit elkaar.

Op de vraag of er voor het vak Nederlands een specifieke vmbo-inhoud bestaat (ten opzichte van de havo-/vwo-inhoud) antwoordt 52% van de respondenten ja en 48% nee. Sleutelbegrippen die in de toelichtingen vaak worden genoemd om het verschil te typeren zijn:

- meer praktisch/praktijk- en beroepsgericht (44 x);
- minder grammatica (theorie, regels) (19 x);
- beter aansluiten op belevingswereld/interesse leerlingen (15 x);
- meer toepassingsgericht (12 x).

Op de vraag of er voor Nederlands een specifieke vmbo-didactiek bestaat (ten opzichte van de havo-/vwo-didactiek) antwoordt 75% van de respondenten ja en 25% nee. Als sleutelbegrippen om het verschil te typeren worden hier vaak genoemd:

- meer praktisch/praktijk-en beroepsgericht (34 x);
- duidelijke structuur bieden/duidelijkheid (25 x);
- meer herhalen (24 x);
- korte duidelijke instructie (19 x);
- meer afwisseling/variatie in opdrachten en leerstofaanbod (18 x);
- kleinere stappen/hapklare brokken (16 x);
- meer aansluiten bij belevingswereld/interesse leerlingen (15 x);
- meer variatie/activerende werkvormen (13 x);
- meer motivatiegericht lesgeven (13 x);
- leren door doen (12 x).

De respondenten is gevraagd in te schatten hoeveel procent van de leerlingen een taalachterstand heeft in de bovenbouw van hun vmbo-afdeling. Het gemiddelde door hen gerapporteerde percentage is 24%. 50% van de respondenten heeft dit percentage de afgelopen twee jaar niet zien stijgen. 36% zag echter een lichte stijging en 8% een flinke stijging van het percentage in de afgelopen twee jaar.

Ook is de respondenten gevraagd of zij menen leerlingen met een taalachterstand voldoende steun te kunnen bieden in hun lessen Nederlands. 23% meent dit voldoende te kunnen, 54% meent het enigszins te kunnen, en 23% meent het niet te kunnen. Als belemmerende factoren noemen de respondenten in de toelichtingen vooral gebrek aan tijd, ruimte en faciliteiten, naast klassengrootte. Bevorderende factor is dat nogal wat scholen aparte uren op het rooster hebben voor leerlingen met taalachterstand.

Op de vraag of de respondenten in staat zijn verschillen tussen de vmbo-leerlingen te overbruggen via differentiatiemaatregelen, antwoordt 32% dit voldoende te kunnen, 53% zegt het enigszins te kunnen, en 15% zegt het onvoldoende te kunnen. In de toelichtingen verwijzen de respondenten naar dezelfde belemmeringen als bij de vorige vraag, met als extra belemmerende factor het ontbreken van geschikt materiaal en de ontoereikendheid van de methode.

Behoeft van de respondenten aan ondersteuning

63% van de respondenten heeft geen behoefte aan ondersteuning van buiten de school bij de lessen Nederlands in het vmbo, 37% heeft hier wel behoefte aan. De laatste groep noemt in de toelichtingen ondersteuning op onder andere de gebieden van integratie, kant-en-klaar lesmateriaal en projecten, remedial teaching, taalachterstanden, differentiatie en dyslexie.

Gevraagd naar het gewenste type ondersteuning zou 53% van deze groep (van 37%) het liefst ondersteund worden via praktische artikelen of boeken over Nederlands in het vmbo. 21% prefereert teamgerichte nascholing, 15% nascholing in de vorm van cursusbijeenkomsten, en 3% coaching en intervisie.

Op de vraag wat een didactiekboek Nederlands in het vmbo zou moeten inhouden, is 88% van de respondenten geïnteresseerd in vakdidactiek per domein (leesvaardigheid, schrijfvaardigheid enz.),

86% in lesvoorbeelden, 84% in een vertaling van eindtermen naar onderwijsprogramma, 68% in voorbeelden van PTA's, 49% in bespreking van methodes en 42% in de letterlijke tekst van eindtermen.

Bereidheid tot medewerking aan het vervolg van het onderzoek

Van de respondenten is 27% bereid tot een interview naar aanleiding van de enquête. 14% is bereid lesmateriaal uit de praktijk aan te leveren, en 12% is bereid zijn of haar lessen te laten observeren.

3.2 Conclusies

De vraag waarop de sectie Nederlands van de Vereniging van Leraren in Levende Talen een antwoord wil hebben, is in welke mate het vak Nederlands in het vmbo geïntegreerd wordt in andere vakken, en welke trend daarin waarneembaar is. De enquêtegegevens geven hierop een duidelijk antwoord, zij het dat dit vanwege onvoldoende respons niet gegeneraliseerd kan worden naar de gehele populatie van vmbo-docenten Nederlands.

Nederlands wordt in de bovenbouw van het vmbo overwegend nog steeds gegeven als apart vak met aparte uren op het rooster: 86% van de respondenten maakt melding van deze situatie. Bij 14% van de respondenten wordt het vak deels apart, deels geïntegreerd gegeven. Volledige integratie van Nederlands in zaakvakken, leergebieden of beroepsgerichte vakken wordt niet gerapporteerd. De mate van integratie van Nederlands in andere vakken is dus niet hoog.

Maar er is wel een duidelijke trend waarneembaar in de richting van integratie. Twee jaar geleden, zo melden de respondenten, stond Nederlands nog op 99% van de scholen als apart vak met aparte uren op het rooster, en kwam de situatie "deels apart, deels geïntegreerd" maar op 1% van de scholen voor.

Hier komt bij dat het beleid van de scholen volgens de respondenten in toenemende mate gericht is op integratie van Nederlands in andere vakken. Op dit moment richt 66% van de scholen zijn beleid hierop; twee jaar geleden was dit nog 22%. Ten slotte is de voorkeur van docenten Nederlands in dit verband van belang. Een meerderheid van 56% geeft de voorkeur aan een situatie waarin Nederlands deels apart, deels geïntegreerd wordt gegeven, en 5% zou het vak volledig willen integreren in beroepsgerichte vakken (2%) dan wel zaakvakken of leergebieden (3%). 39% prefereert de op dit moment nog dominante situatie van Nederlands als apart vak.

Afstemming en samenwerking tussen Nederlands en andere vakken zijn niet hetzelfde als integratie, maar wel mogelijke stappen op weg daarheen.

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat zij veel afstemmen met andere vakken op het gebied van de taalvaardigheden die de leerling daar nodig heeft.

71% meldt af te stemmen op andere vakken voor het onderdeel schrijfvaardigheid, 61% voor spreek- en gespreksvaardigheid, en 59% voor leesvaardigheid. Er wordt een lichte trend gerapporteerd naar meer afstemming in de afgelopen twee jaar, vooral bij schrijfvaardigheid.

Samenwerking met andere vakken concentreert zich vooral op het sectorwerkstuk: 58% van de respondenten geeft aan dat Nederlands hierbij een grote rol speelt.

Ook op andere punten dan integratie, afstemming of samenwerking levert de enquête interessante gegevens op, waarvan we er hier een paar belichten.

- De respondenten zijn overwegend tevreden over hun lessen Nederlands: 72% zonder meer en 27% enigszins. Slechts 1% is ontevreden.
- De respondenten signaleren ongeveer een kwart leerlingen met taalachterstanden in de bovenbouw van hun vmbo-afdelingen. 23% van de respondenten zegt deze leerlingen niet voldoende steun te kunnen bieden, 54% zegt dit enigszins te kunnen. Verschillen tussen vmbo-leerlingen overbruggen met behulp van differentiatiemaatregelen zegt 15% van de respondenten niet te kunnen, en 53 enigszins. Kennelijk staan deze ervaren problemen de algemene tevredenheid van de respondenten niet in de weg (vgl. hierboven).
- De respondenten zijn in meerderheid van mening dat er een specifieke vmbo-inhoud bestaat voor het vak Nederlands (52%), en een specifieke vmbo-didactiek (75%).
- De respondenten vinden leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en spreek- en gespreksvaardigheid (in deze volgorde) de belangrijkste onderdelen van het vak Nederlands. Fictie plaatsen ze qua belang onderaan. De meeste tijd besteden ze echter aan leesvaardigheid (rond 20%), schrijfvaardigheid (idem) en fictie (16%). Spreek- en gespreksvaardigheid krijgt slechts 12% van de tijd. Luister- en kijkvaardigheid scoort laag op zowel belang als tijdsbesteding.
- De ondersteuningsbehoefte van de respondenten is niet groot: slechts 37% heeft behoefte aan ondersteuning van buiten de school. Van deze groep wordt 53% het liefst ondersteund via praktische artikelen of boeken. Voor een didactische handleiding *Nederlands in het vmbo* is dus een bescheiden markt aanwezig.

Bijlage 1

Aan geadresseerde

Datum	Ons kenmerk	Uw kenmerk
5 september 2005	VO/3034/E/05-180	
Doorkiesnummer	Fax	E-mail
(053) 4840 646	(053) 4307 692	h.bonset@slo.nl d.ebbers@slo.nl
Betreft		
Nederlands in het vmbo		

Geachte sectieleider Nederlands,

Hopelijk zijn wij bij u aan het goede adres!

Wij willen graag weten hoe het gaat met het vak Nederlands in het vmbo, hoe het zich ontwikkelt en hoe u als docent tegenover die ontwikkelingen staat.

Het vak Nederlands in het vmbo heeft volgens ons tot op heden niet de aandacht gekregen die het verdient, in verhouding tot Nederlands in het havo en vwo. Terwijl het vmbo wel 60% van de leerlingen bevat.

U kunt helpen in die situatie verandering te brengen door deze enquête in te vullen, en hem naar ons terug te sturen **voor 1 oktober a.s** in de bijgevoegde antwoord-envelop (SLO, tav Nederlands vo, antwoordnummer 2041, 7500 VB Enschede). Als u zelf niet of nauwelijks les geeft in het vmbo, zou u dan een collega willen vragen de enquête in te vullen?

Op de eerste pagina van het bijgevoegde enquêteformulier vindt u meer informatie over het waarom en hoe van de enquête.

Wij hopen op uw medewerking!

Hartelijke groet,

Helge Bonset
Dirkje Ebbers

Bijlagen: enquête, antwoordenvelop

Bijlage 2

Enquête onder vmbo-docenten

Nederlands

